Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
A. COLLINS
представено на 16 февруари 2023 година [1]

Съединени дела C-38/21, C-47/21 и C-232/21

VK
срещу
BMW Bank GmbH (C-38/21)
и
F. F.
срещу
C. Bank AG (C-47/21)
и
CR,
AY,
ML,
BQ
срещу
Volkswagen Bank GmbH,
Audi Bank (C-232/21)

(Преюдициални запитвания, отправени от Landgericht Ravensburg (Областен съд Равенсбург, Германия)

Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Договор за лизинг на моторно превозно средство с отчитане на пробега — Договор за кредит за финансиране на покупката на употребявано моторно превозно средство — Директива 2002/65/ЕО — Директива 2008/48/ЕО — Директива 2011/83/ЕС — Понятията „договор извън търговския обект“ и „договор от разстояние“ — Участие на посредник на етапа на подготвянето на договора — Изключение от правото на отказ във връзка с доставка на услуги по отдаване на автомобили под наем — Липса на директен хоризонтален ефект на директива — Изисквания за информацията, която трябва да се включи в договорите — Презумпция за изпълнение на задължението за предоставяне на информация, когато се използва предвиден в закона образец — Право на отказ — Начало на срока за отказ в случай на непълна или невярна информация — Злоупотреба с правото на отказ — Изискване за предварително връщане

[1] Език на оригиналния текст: английски.

Съдържание

I. Въведение . . . 3

II. Правна уредба . . . 4

А. Правото на Съюза . . . 4

1. Директива 2002/65 . . . 4

2. Директива 2008/48 . . . 4

3. Директива 2011/83 . . . 8

Б. Германското право . . . 12

1. Граждански кодекс . . . 12

2. EGBGB . . . 16

III. Споровете в главното производство и преюдициалните въпроси . . . 18

А. Дело C-38/21 . . . 18

Б. Дело C-47/21 . . . 26

В. Дело C-232/21 . . . 30

IV. Производството пред Съда . . . 33

V. Анализ . . . 32

А. Дело C-38/21 . . . 34

1. По петия въпрос по дело C-38/21 . . . 34

2. По шестия въпрос по дело C-38/21 . . . 38

3. По седмия въпрос по дело C-38/21 . . . 39

4. По осмия въпрос по дело C-38/21 . . . 40

5. Междинно заключение . . . 42

Б. По дела C-47/21 и C-232/21 . . . 42

1. По първия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21 . . . 42

2. По втория въпрос по дела C-47/21 и C-232/21 . . . 45

3. По четвъртия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21 . . . 47

4. По петия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21 49

VI. Заключение 51

I. Въведение

1. Преюдициалните запитвания са отправени от Landgericht Ravensburg (Областен съд Равенсбург, Германия) в рамките на няколко спора между потребители и финансови институции, свързани с производители на моторни превозни средства. Разглежданите от запитващата юрисдикция дела повдигат въпроси относно валидността на отказа на потребителите от договор за лизинг на моторно превозно средство с отчитане на пробега, в единия случай, и от договори за кредит, предназначени да се финансира покупката на употребявано моторно превозно средство, в останалите случаи.

2. В съответствие с искането на Съда разглежданите в настоящото заключение въпроси включват, на първо място, естеството на договора за лизинг с отчитане на пробега в светлината на Директива 2002/65/ЕО [2], Директива 2008/48/ЕО [3] и Директива 2011/83/ЕС [4]. В този контекст от Съда се иска също така да даде тълкуване на понятията „договор извън търговския обект“ и „договор от разстояние“ по смисъла на Директива 2011/83 и да се произнесе относно евентуалното прилагане на изключение от правото на отказ, предвидено в тази директива. Второ, Съдът е сезиран да се произнесе по три аспекта на наложеното от Директива 2008/48 задължение на кредиторите да предоставят на потребителите информация, по-специално относно правото на отказ. Тези аспекти са съвместимостта с посочената директива на национална правна уредба, която въвежда законова презумпция, че задължението за предоставяне на информация е изпълнено, когато се включи предвидена в националната правна уредба клауза образец (наричана по-нататък „предвиден в закон образец“); последиците от предоставяне на невярна или непълна информация за началото на срока за упражняване на правото на отказ и възможността кредиторът да се позове на злоупотреба с правото на отказ от страна на потребителя. Трето, от Съда се иска да установи дали някои последици, които националната правна уредба предвижда при отказ от договор за кредит, свързан с договор за продажба, са съвместими с принципа на ефективност на правото на Съюза.

[2] Директива на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година относно дистанционна търговия на потребителски финансови услуги и за изменение на Директива 90/619/ЕИО на Съвета и на Директиви 97/7/ЕО и 98/27/ЕО (ОВ L 271, 2002 г., стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 183).

[3] Директива на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66 и поправки в ОВ L 207, 2009 г., стр. 14 и в ОВ L 199, 2010 г., стр. 40).

[4] Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година относно правата на потребителите, за изменение на Директива 93/13/ЕИО на Съвета и Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 85/577/ЕИО на Съвета и Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 304, 2011 г., стр. 64).

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

1. Директива 2002/65

3. Член 1, параграф 1 от Директива 2002/65 определя за неин предмет „сближаването на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки по отношение на дистанционната търговия на потребителски финансови услуги“.

4. Според член 2, буква а) от посочената директива „дистанционен договор“ означава „всеки договор за финансови услуги, сключен между доставчик и потребител по схема за организирана продажба или осигуряване на услуги от разстояние, управлявана от доставчика, който за целите на този договор използва изключително едно или повече средства за комуникация от разстояние до и включително времето на сключване на договора“. Съгласно член 2, буква б) „финансова услуга“ е „всяка услуга от банково, кредитно, застрахователно, лично-пенсионно, инвестиционно или платежно естество“.

5. Член 6, параграф 1 от Директива 2002/65 предвижда по-специално, че „[д]ържавите членки гарантират, че на потребителя се дава период от 14 календарни дни за оттегляне от договора без неустойка и без да посочва основания“.

2. Директива 2008/48

6. Съображения 9, 10, 12, 30 и 31 от Директива 2008/48 гласят:

(9) Пълната хармонизация е необходима, за да се осигури на всички потребители в Общността високо и равностойно ниво на защита на техните интереси и за да се създаде реален вътрешен пазар. Ето защо на държавите членки не следва да се позволява да запазят или въвеждат национални разпоредби, различни от предвидените в настоящата директива. Това ограничение обаче следва да се прилага само тогава, когато са налице разпоредби, хармонизирани чрез настоящата директива. Когато не съществуват такива хармонизирани разпоредби, държавите членки следва да са свободни да запазят или въвеждат национално законодателство. Съответно държавите членки могат например да запазят или въведат национални разпоредби относно солидарната отговорност на продавача или доставчика на услуги и кредитора. Друг пример за тази възможност, с която разполагат държавите членки, може да бъде запазването или въвеждането на национални разпоредби относно развалянето на договора за продажба на стоки или доставка на услуги, ако потребителят упражни правото си на отказ от договора за кредит. […]

(10) Определенията, които се съдържат в настоящата директива, определят обхвата на хармонизацията. Поради това задължението на държавите членки да приведат в изпълнение разпоредбите на настоящата директива следва да бъде ограничено до нейното приложно поле, както е очертано от тези определения. Настоящата директива обаче следва да не засяга прилагането от държавите членки, в съответствие с правото на Общността, на разпоредбите на настоящата директива за области, които не попадат в нейното приложно поле. По този начин дадена държава членка може да

запази или въведе национално законодателство, което съответства на разпоредбите на настоящата директива или на някои от разпоредбите на държавата членка относно договори за кредит, които не попадат в приложното поле на настоящата директива. […]

[…]

(12) Договорите за продължително изпълнение за предоставяне на услуги или за доставка на стоки от един и същи вид, при които потребителят заплаща за тях през целия период на предоставянето им чрез вноски, могат значително да се различават по отношение на интересите на страните по договора и условията и изпълнението на сделките от договорите за кредит, които са обхванати от настоящата директива. Ето защо следва да се уточни, че такива договори не се смятат за договори за кредит за целите на настоящата директива. […]

[…]

(30) Настоящата директива не урежда свързани с договорното право въпроси относно действителността на договорите за кредит. Ето защо в тази област държавите членки могат за запазят или въведат национални разпоредби, които са в съответствие с правото на Общността. […]

(31) За да се даде възможност на потребителя да познава своите права и задължения по договор за кредит, този договор следва да съдържа цялата необходима информация по ясен и кратък начин.

[…]“.

7. Съгласно член 1 от Директива 2008/48 нейната цел е „да хармонизира някои аспекти на законите, подзаконовите актове и административните процедури на държавите членки, отнасящи се до договорите за потребителски кредит“. Член 2, параграф 1 от Директива 2008/48 предвижда, че тя се прилага за договори за кредит. Член 2, параграф 2, буква г) посочва, че тази директива не се прилага спрямо „договори за наем или лизинг, при които не се предвижда задължение за закупуване на предмета на договора нито в самия договор, нито в друго отделно споразумение; смята се, че съществува такова задължение, ако кредиторът едностранно реши така“.

8. Член 3 от Директива 2008/48 съдържа определения на някои използвани в тази директива понятия, сред които:

„в) „договор за кредит“ означава договор, въз основа на който кредитор предоставя или обещава да предостави на потребител кредит под формата на разсрочено плащане, заем или друга подобна форма на улеснение за плащане, с изключение на договори с продължително изпълнение за предоставяне на услуги или за доставка на стоки от един и същи вид, при които потребителят заплаща за услугите или стоките чрез вноски през целия срок на предоставянето им;

[…]

н) „свързан договор за кредит“ означава договор за кредит, при който:

i) въпросният договор за кредит се използва изключително за финансиране на договор за доставка на конкретни стоки или предоставяне на конкретна услуга, и

ii) от обективна гледна точка двата договора представляват едно цяло; смята се, че това е така, когато доставчикът на стоката или услугата финансира сам предоставянето на потребителския кредит или, в случай че кредитът се финансира от трета страна, когато кредиторът използва услугите на доставчика на стоката или услугата за сключването или за подготовката на договора за кредит, или когато в договора за кредит са изрично посочени доставка на конкретни стоки или предоставянето на конкретни услуги“.

9. Член 10 от Директива 2008/48, озаглавен „Информация, която следва да се съдържа в договорите за кредит“, предвижда в параграф 2 по-специално следното:

„Договорът за кредит посочва по ясен и кратък начин:

[…]

л) лихвения процент за просрочени плащания, приложим към момента на сключването на договора за кредит, механизмите за регулирането му и, когато е приложимо, всякакви плащания, които се дължат за просрочие;

[…]

п) наличието или отсъствието на право на отказ, срока, в който това право на отказ може да бъде упражнено, и други условия за упражняването му, включително информация за задължението на потребителя да погаси усвоената главница и лихвата в съответствие с член 14, параграф 3, буква б), както и размера на лихвата на ден;

[…]

с) правото на предсрочно погасяване, процедурата за предсрочно погасяване и, когато е приложимо, информация относно правото на кредитора на обезщетение и начина, по който това обезщетение ще бъде определено;

[…]

у) налице ли е механизъм за извънсъдебни процедури за уреждане на спорове и обезщетение на потребителя, страна по договора за кредит, и ако е така, начина за достъп до този механизъм;

[…]“.

10. Член 14 от Директива 2008/48, озаглавен „Право на отказ“, гласи:

„1. Потребителят разполага със срок от четиринадесет календарни дни, в който да се откаже от договора за кредит, без да посочва основания за това.

Срокът за отказ започва:

а) от деня на сключването на договора за кредит, или

б) от деня, в който потребителят получава условията на договора и информацията в съответствие с член 10, ако този ден е след датата, посочена в буква а) от настоящата алинея.

[…]

3. Ако потребителят упражни правото си на отказ:

а) за да влезе отказът в сила, преди изтичането на срока, посочен в параграф 1, той уведомява за това кредитора съобразно информацията, предоставена от кредитора в съответствие с член 10, параграф 2, буква п), по начин, който може да бъде доказан съгласно националното законодателство. Крайният срок се смята за спазен, при условие че това уведомление, ако е на хартиен или друг траен носител, наличен и достъпен за кредитора, е изпратено преди изтичането на крайния срок; както и

б) той връща на кредитора главницата и заплаща лихвата, натрупана върху нея от датата на усвояване на кредита до датата на връщане на главницата, без ненужно забавяне и не по-късно от 30 календарни дни след като е изпратил уведомлението за отказ до кредитора. Лихвата се изчислява на базата на договорения лихвен процент. Кредиторът няма право на никакво друго обезщетение от потребителя в случай на отказ освен обезщетение за невъзстановимите разходи, платени от кредитора на администрацията.

[…]“.

11. Съгласно член 15 от Директива 2008/48, озаглавен „Свързани договори за кредит“:

„1. Когато потребителят е упражнил право на отказ въз основа на правото на Общността по отношение на договор за доставката на стоки или услуги, той повече не е обвързан от свързан договор за кредит.

[…]

3. Настоящият член не засяга националните правила, според които кредиторът носи солидарна отговорност по иск на потребителя срещу доставчика, когато покупката на стоки или услуги от доставчика е била финансирана с договор за кредит“.

12. Член 22 от Директива 2008/48, озаглавен „Хармонизация и императивен характер на настоящата директива“, предвижда в параграф 1:

„Доколкото настоящата директива съдържа хармонизирани разпоредби, държавите членки могат да не запазят или въвеждат разпоредби, различни от предвидените в настоящата директива“.

3. Директива 2011/83

13. Съображения 2, 16, 20, 22 и 49 от Директива 2011/83 гласят:

„(2) […] Поради това настоящата директива следва да предвиди унифицирани правила за общите аспекти на договорите от разстояние и на договорите извън търговския обект, като се отклони от възприетия от предишните директиви подход за минимална хармонизация, като същевременно позволи държавите членки да запазят или да приемат национални правила по отношение на някои аспекти.

[…]

(16) Настоящата директива не следва да засяга националното право относно правното представителство, като например правилата относно лицето, което действа от името или за сметка на търговеца (например в качеството на търговски или законен представител). Държавите членки следва да останат компетентни в тази област. […]

[…]

(20) Определението за „договор от разстояние“ следва да обхваща всички случаи, при които се сключва договор между търговец и потребител в рамките на организирана система за продажби от разстояние или за предоставяне на услуги от разстояние, чрез използване изключително на едно или няколко средства за комуникация от разстояние (като поръчка по пощата, интернет, телефон или факс) до момента на сключване на договора, включително и сключването на договора. Това определение следва също така да обхване случаите, при които потребителят посещава търговския обект само за целите на събирането на информация относно стоките или услугите и впоследствие договаря и сключва договора от разстояние. Напротив, договор, който е договорен в търговския обект на търговеца и е окончателно сключен чрез използването на средства за комуникация от разстояние, не следва да се счита за договор от разстояние. По същия начин договор, чието договаряне е започнало посредством използването на средства за комуникация от разстояние, но е окончателно сключен в търговския обект на търговеца, не следва да се счита за договор от разстояние. […] Понятието за организирана система за продажби от разстояние или за предоставяне на услуги от разстояние следва да включва системите, предлагани от трети лица, различни от търговеца, но използвани от търговеца, като например онлайн платформа. То обаче не следва да обхваща случаи, при които уебсайтове предлагат информация само за търговеца, неговите стоки и/или услуги и неговите данни за контакт.

[…]

(22) Под „търговски обекти“ следва да се разбира обекти под всякаква форма (например магазини, щандове или камиони), служещи на търговеца като негово постоянно или обичайно място за извършване на търговия. Пазарните сергии и панаирни щандове следва да се разглеждат като търговски обекти, ако отговарят на това условие. […] Търговският обект на лицето, което действа от името или за сметка на търговеца съгласно определението на настоящата директива, следва да се счита за търговски обект по смисъла на настоящата директива.

[…]

(49) Следва да съществуват изключения от правото на отказ както по отношение на договорите от разстояние, така и по отношение на договорите извън търговския обект. […] Предоставянето на право на отказ на потребителя би могло също да бъде неподходящо за някои услуги, при които сключването на договора предполага резервирането на капацитет, за запълването на който търговецът може да има затруднения при упражняване на правото на отказ. Такъв би бил случаят например с направени резервации за хотели или ваканционни селища, културни или спортни събития“.

14. Член 1 от Директива 2011/83, озаглавен „Предмет“ посочва, че тя има за цел: „чрез постигането на високо равнище на защита на потребителите да допринесе за правилното функциониране на вътрешния пазар, като сближи някои аспекти на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно договорите, сключени между потребители и търговци“.

15. Член 2, озаглавен „Определения“, гласи следното:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[…]

2. „търговец“ означава всяко физическо лице или юридическо лице, независимо дали е частна или държавна собственост, което действа, включително чрез посредничеството на друго лице, действащо от негово име или за негова сметка, за цели, които влизат в рамките на неговата търговска или стопанска дейност, занаят или професия във връзка с договори, попадащи в приложното поле на настоящата директива;

[…]

6. „договор за услуга“ означава всеки договор, различен от договор за продажба, по силата на който търговецът предоставя или се задължава да предостави услуга на потребителя, а потребителят заплаща или се задължава да заплати цената за нея;

7. „договор от разстояние“ означава всеки договор, сключен между търговеца и потребителя в рамките на организирана система за продажби от разстояние или предоставяне на услуги от разстояние без едновременното физическо присъствие на търговеца и потребителя, чрез изключителното използване на едно или повече средства за комуникация от разстояние до сключването на договора, включително и момента на сключване на договора;

8. „договор извън търговския обект“ означава всеки договор между търговеца и потребителя:

   а) сключен при едновременното физическо присъствие на търговеца и на потребителя на място, което е различно от търговския обект на търговеца;

   б) за който при същите обстоятелства като посочените в буква а) е направено предложение за сключване на договор от потребителя;

в) сключен в търговския обект на търговеца или чрез използването на средство за комуникация от разстояние непосредствено след като е осъществен личен и индивидуален контакт с потребителя на място, което е различно от търговския обект на търговеца, при едновременното физическо присъствие на търговеца и потребителя; или

[…]

9. „търговски обект“ означава:

а) всеки недвижим обект за търговия на дребно, в който търговецът осъществява постоянно дейността си; или

б) всеки движим обект за търговия на дребно, в който търговецът осъществява обичайно дейността си;

[…]

12. „финансова услуга“ означава всяка услуга, свързана с банкова дейност, кредитиране, застраховане, лично пенсионно осигуряване, инвестиране или плащане;

[…]

15. „допълнителен договор“ означава договор, по силата на който потребителят придобива стоки или услуги във връзка с договор от разстояние или с договор извън търговския обект, като тези стоки и услуги се предоставят от търговеца или от трето лице въз основа на договореност между третото лице и търговеца“.

16. Съгласно член 3, параграф 1 от Директива 2011/83 тя се прилага при условията и до степента, предвидени в разпоредбите ѝ, към всички договори, сключени между търговец и потребител. По силата на член 3, параграф 3, буква г) тя не се прилага за договори за финансови услуги.

17. Член 6 от Директива 2011/83, озаглавен „Изисквания за предоставяне на информация при договорите от разстояние и договорите извън търговския обект“, предвижда в параграф 1:

„Преди потребителят да се обвърже с договор от разстояние или договор извън търговския обект, или от съответно предложение за сключване на договор, търговецът предоставя на потребителя по ясен и разбираем начин следната информация:

[…]

з) когато съществува право на отказ, условията, срока и начина за неговото упражняване в съответствие с член 11, параграф 1, както и стандартния формуляр за отказ, предвиден в приложение I, част Б;

[…]“.

18. Член 9 от Директива 2011/83, озаглавен „Право на отказ“, предвижда следното в параграфи 1 и 2:

„1. Освен когато са приложими изключенията, предвидени в член 16, потребителят разполага със срок от 14 дни за отказ от договор от разстояние или от договор извън търговския обект, без да посочва причини за това и без да заплаща никакви разходи, с изключение на разходите, предвидени в член 13, параграф 2 и член 14.

2. Без да се засяга член 10, срокът за отказ, посочен в параграф 1 от настоящия член, изтича 14 дни, считано от:

а) при договори за услуга — деня на сключване на договора;

[…]“.

19. Член 10 от Директива 2011/83, озаглавен „Непредоставяне на информация относно правото на отказ“, предвижда в параграф 1:

„Ако търговецът не е информирал потребителя за правото му на отказ, както се изисква съгласно член 6, параграф 1, буква з), срокът за отказ изтича 12 месеца след края на първоначалния срок за отказ, определен съгласно член 9, параграф 2“.

20. Член 13 от Директива 2011/83, озаглавен „Задължения на търговеца в случай на отказ“, предвижда в параграф 3:

„Освен ако търговецът не е предложил сам да прибере стоките, при договорите за продажба търговецът има право да отложи изплащането на сумите, докато не получи стоките обратно или докато потребителят не докаже, че е изпратил обратно стоките, в зависимост от това кое от двете събития настъпи по-рано“.

21. Член 15 от Директива 2011/83, озаглавен „Действие на упражняване правото на отказ върху допълнителните договори“, гласи:

„1. Без да се засяга член 15 от [Директива 2008/48], ако потребителят упражни правото си на отказ от договор от разстояние или от договор извън търговския обект в съответствие с членове 9—14 от настоящата директива, всички допълнителни договори се прекратяват автоматично без разходи за потребителя, с изключение на предвиденото в член 13, параграф 2 и член 14 от настоящата директива.

2. Държавите членки определят начина за прекратяване на тези договори“.

22. Член 16 от Директива 2011/83, озаглавен „Изключения от правото на отказ“, гласи по-специално, че държавите членки не предоставят правото на отказ, предвидено в членове 9—15 за договори от разстояние и договори извън търговския обект, по отношение на: „л) предоставяне на услуги за настаняване, които нямат за цел живеене, транспорт на стоки, услуги по отдаване на автомобили под наем, хранене или услуги, свързани с развлекателни дейности, ако договорът предвижда конкретна дата или срок на изпълнение“.

Б. Германското право

1. Граждански кодекс

23. Съгласно член 242 от Bürgerliches Gesetzbuch (германският Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB“), озаглавен „Добросъвестно изпълнение“, „[д]лъжникът трябва да изпълнява задължението си добросъвестно, съобразно изискванията на добрите нрави и обичаите в практиката на търговските сделки“.

24. Член 273, параграф 1 от BGB, озаглавен „Право на задържане“, предвижда:

„Ако длъжникът има изискуемо вземане срещу кредитора, произтичащо от същото правоотношение, което обосновава задължението му, той може, освен ако не следва друго от облигационното правоотношение, да откаже да изпълни задължението си, докато не получи изпълнение на вземането си (право на задържане)“.

25. По силата на член 293 от BGB, озаглавен „Забава в приемането“, „[к]редиторът изпада в забава, ако не приеме предложената му престация“.

26. Съгласно член 294 от BGB, озаглавен „Действително предложение“, „действително предложеното на кредитора изпълнение трябва да бъде точно това, което следва да бъде престирано“.

27. Член 312b от BGB, озаглавен „Договори, сключени извън търговските обекти“, предвижда:

„(1) [1]Договори, сключени извън търговските обекти, са договори,

1. сключени при едновременното физическо присъствие на потребителя и търговеца на място, което е различно от търговския обект на търговеца,

2. за които при обстоятелства по точка 1 е направено предложение за сключване на договор от потребителя,

3. сключени в търговския обект на търговеца или чрез използването на средство за комуникация от разстояние, при които потребителят обаче непосредствено преди това е осъществил личен и индивидуален контакт на място, което е различно от търговския обект на търговеца, при едновременното физическо присъствие на търговеца и потребителя, или

[…]

[2] За търговец се считат лицата, които действат от негово име или за негова сметка.

(2) [1]Търговски обекти по смисъла на параграф 1 са търговски помещения в недвижими имоти, в които търговецът упражнява постоянно своята дейност, и помещения в премествaеми търговски обекти, в които търговецът упражнява обичайно своята дейност. [2]Търговските обекти, в които лицето, действащо от името или за сметка на търговеца, упражнява своята дейност постоянно или обичайно, се считат за помещения на търговеца“.

28. Член 312c от BGB, озаглавен „Договори от разстояние“, гласи:

„(1) Договори от разстояние са договори, при които търговецът или лице, действащо от негово име или за негова сметка, и потребителят използват при преговорите и сключването на договора само средства за комуникация от разстояние, освен ако сключването на договора не се извършва в рамките на организирана система за дистрибуция или предоставяне на услуги от разстояние.

(2) Средства за комуникация от разстояние по смисъла на този закон са всички средства за комуникация, които могат да се използват при подготвянето или сключването на договор, без едновременното физическо присъствие страните по договора, като например писма, каталози, телефонни обаждания, факс, електронна поща, съобщения, изпратени чрез мобилна телефонна услуга (SMS), както и чрез радио- и телевизионни излъчвания и електронни медии“.

29. Член 312g от BGB, озаглавен „Право на отказ“, предвижда:

„(1) При договори, сключени извън търговския обект, и при договори от разстояние, потребителят има право на отказ съгласно член 355.

(2) Освен ако не е договорено друго между страните, правото на отказ не се прилага за следните договори:

[…]

9. договори за предоставяне на услуги в областта на: жилищното настаняване, което не е с цел установяване за живеене, транспорта на стоки, отдаването под наем на моторни превозни средства, доставката на храни и напитки и други услуги, свързани с развлекателни дейности, когато договорът предвижда конкретна дата или срок за изпълнение на услугите;

[…]“.

30. Член 322, параграф 2 от BGB, озаглавен „Осъждане за едновременно изпълнение“, предвижда, че „[а]ко ищецът трябва да изпълни задължението си преди насрещната страна, той може, в случай че тази страна е в забава да приеме изпълнението, да поиска от съда да му разреши да го изпълни след получаване на насрещната престация“.

31. Член 346 от BGB, озаглавен „Последици от развалянето“, предвижда в параграф 1 [5]:

„Ако страна по договора си е запазила правото да го развали или има такова право по силата на закона, при развалянето на договора получените престации се връщат, а получените ползи се възстановяват“.

32. Съгласно член 348 от BGB, озаглавен „Едновременно изпълнение“ [6]:

„Страните изпълняват едновременно задълженията, произтичащи от развалянето. Разпоредбите на членове 320 и 322 се прилагат съответно“.

[5] Тази разпоредба, в редакцията ѝ към 31 януари 2012 г., се прилага по отношение на четвъртия случай в главното производство по дело C-232/21.

[6] Пак там.

33. Член 355 от BGB, озаглавен „Право на отказ от потребителски договори“, гласи:

„(1) Когато законът дава на потребителя право на отказ в съответствие с настоящата разпоредба, потребителят и търговецът престават да са обвързани от волеизявленията си за сключване на договора, ако потребителят е упражнил правото си на отказ от волеизявлението си в съответния срок. […]

(2) [1]Срокът за отказ е 14 дни. [2]Освен ако не е предвидено друго, той започва да тече от сключването на договора“.

34. Член 356b от BGB, озаглавен „Право на отказ от договор за потребителски кредит“, предвижда в параграф 2:

„Ако документът, предоставен на кредитополучателя съгласно параграф 1 в рамките на общ договор за потребителски кредит, не съдържа задължителната информация по член 492, параграф 2, срокът започва да тече едва след като този пропуск бъде отстранен в съответствие с член 492, параграф 6.

[…]“.

35. Член 357 от BGB, озаглавен „Правни последици при отказ от договори, сключени извън търговския обект и от разстояние, с изключение на договорите за финансови услуги“, предвижда в параграфи 1 и 4[7]:

„(1) Получените престации трябва да се върнат в 14-дневен срок.

[…]

(4) [1]При продажба на потребителски стоки търговецът може да откаже връщане на цената, докато не получи върнатите стоки или докато потребителят не представи доказателства, че е изпратил стоките. [2]Това правило не се прилага, ако търговецът е предложил да вдигне стоките“.

36. Член 357a от BGB, озаглавен „Правни последици при отказ от договори за финансови услуги“, предвижда в параграфи 1 и 3:

„(1) Получените престации трябва да се върнат в 30-дневен срок.

[…]

(3) [1]Когато кредитополучателят упражни правото си на отказ от договор за потребителски кредит, той заплаща договорената лихва за периода от отпускането до връщането на кредита. […]“.

[7] Тази разпоредба, в редакцията ѝ към 31 януари 2012 г., се прилага по отношение на четвъртия случай в главното производство по дело C-232/21 и гласи:
„(1) Правилата за разваляне на договора на предвидено в закона основание се прилагат съответно спрямо правото на отказ и връщане, освен ако не е предвидено друго.
[…]“.

37. Член 358 от BGB, озаглавен „Договор, свързан с договора, по който е упражнено право на отказ“, предвижда в параграфи 2—4[8]:

„(2) Ако потребителят валидно е упражнил правото си на отказ от волеизявлението си за сключване на договор за потребителски кредит въз основа на член 495, параграф 1 или член 514, параграф 2, първо изречение, той също така повече не е обвързан от волеизявлението си за сключване на договор за доставка на стоки или за предоставяне на друга услуга, свързан с този договор за потребителски кредит.

(3) [1]Договор за доставка на стоки или други услуги и договор за кредит по параграфи 1 или 2 са свързани, ако кредитът служи за цялостно или частично финансиране на другия договор и ако и двата съставляват стопанско цяло. [2]Наличието на такова цяло трябва да се приеме по-специално когато самият търговец финансира насрещната престация на потребителя или, в случай на финансиране от трета страна, когато кредиторът включва търговеца в подготвянето или сключването на договора за кредит. […]“.

(4) [1]Член 355, параграф 3, а в зависимост от вида на свързания договор — членове 357—357c се прилагат съответно към развалянето на свързания договор независимо от начина на предлагане на пазара. […] [5]В отношенията си с потребителя кредиторът поема правата и задълженията на търговеца, произтичащи от свързания договор, по отношение на правните последици от отказа, ако към момента на влизане в сила на отказа размерът на кредита вече е бил изплатен на търговеца.

[…]“.

38. Член 492 от BGB, озаглавен „Писмена форма, съдържание на договора“, предвижда в параграфи 2 и 6.

„(2) Договорът трябва да съдържа информацията, предвидена в член 247, параграфи 6—13 от Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch [(Въвеждащ закон към Гражданския кодекс) от 21 септември 1994 г.[9], наричан по-нататък „EGBGB“] за договорите за потребителски кредит.

[…]

(6) Ако договорът не съдържа информацията по параграф 2 или ако не я съдържа в нейната цялост, тази информация може да бъде предоставена по-късно на траен носител след действителното сключване на договора или, в случаите по член 494, параграф 2, първо изречение, след като договорът стане валиден […]“.

[8] Тази разпоредба, в редакцията ѝ към 31 януари 2012 г., се прилага по отношение на четвъртия случай в главното производство по дело C-232/21 и гласи:
„(2) Ако потребителят валидно е упражнил правото си на отказ от волеизявлението си за сключване на договор за потребителски кредит въз основа на член 495, параграф 1, той също така повече не е обвързан от волеизявлението си за сключване на договор за доставка на стоки или за предоставяне на друга услуга, свързан с този договор за потребителски кредит.
[…]
(4) [1]Член 357 се прилага съответно по отношение на свързания договор. […]
[…]“.

[9] BGBl. 1994 I, стр. 2494, и поправка в BGBl. 1997 I, стр. 1061.

39. Член 495, от BGB, озаглавен „Право на отказ; срок за размисъл“ предвижда в параграф 1:

„В хипотезата на договор за потребителски кредит кредитополучателят има право на отказ в съответствие с член 355“.

40. Съгласно член 506 от BGB, озаглавен „Отсрочване на плащане, други улеснения за плащане“:

„(1) [1]Приложимите спрямо общите договори за потребителски кредит разпоредби на членове 358—360, 491a—502 и 505a—505e се прилагат, с изключение на член 492, параграф 4 и при спазване на параграфи 3 и 4, по отношение на договорите, по които търговецът предоставя на потребителя възмездно отсрочено плащане или друго вид възмездно улеснение за плащане.

(2) [1]Договорът между търговец и потребител за възмездно ползване на вещ се счита за възмездно улеснение за плащане, ако е договорено, че:

1. потребителят е длъжен да придобие вещта,

2. търговецът може да поиска от потребителя да придобие вещта, или

3. при прекратяване на договора потребителят е длъжен да заплати определена стойност на вещта.

[2]Член 500, параграф 2 и член 502 не се прилагат за договорите по точка 3 от първото изречение.

[…]

(4) [1]Разпоредбите от настоящия подраздел не се прилагат съгласно предвиденото в член 491, параграф 2, второ изречение, точки 1—5, параграф 3, второ изречение и параграф 4. Ако според вида на договора кредитът няма нетен размер (член 491, параграф 2, второ изречение, точка 1), той се заменя с цената в брой или, ако търговецът е придобил стоката за сметка на потребителя, с покупната цена“.

2. EGBGB

41. Член 247 от EGBGB, озаглавен „Изисквания за предоставяне на информация във връзка с договорите за потребителски кредити, възмездните улеснения за плащане и договорите за кредитно посредничество“, предвижда [10]:

„[…]

[10] Тази разпоредба, която в редакцията ѝ към 31 януари 2012 г. се прилага по отношение на четвъртия случай в главното производство по дело C-232/21, съдържа следните разлики:
– В параграф 6, алинея 2, трето изречение и в параграф 12, алинея 1, трето изречение, позоваването на „приложение 7“ следва да се чете „приложение 6“;
– В параграф 12, алинея 1, първо и трето изречение, позоваването на „член 360, параграф 2 от [BGB]“ следва да се чете „член 359a, параграф 1 от [BGB]“; и
– В параграф 12, алинея 1, второ изречение, позоваването на „членове 358 и 359 или член 360 от [BGB]“ следва да се чете „членове 358 и 359 от [BGB]“.

§6. Договорно съдържание

(1) Следната информация се включва в договора за потребителски кредит по ясен и разбираем начин:

1. информацията по параграф 3, първа алинея, точки 1—14 и четвърта алинея,

[…]

(2) [1]Когато съществува право на отказ по член 495 от [BGB], договорът трябва да съдържа информация за срока и други условия за изявлението за отказ, както и да посочва задължението на кредитополучателя да върне отпуснатия кредит и да заплати лихва. [2]Посочва се размерът на дължимата лихва на ден. [3]Когато договорът за потребителски кредит съдържа отчетливо изписана и ясно формулирана договорна клауза, която, в хипотезата на общи договори за потребителски кредит, съответства на предвидения в приложение 7 образец […], тази договорна клауза следва да отговаря на изискванията по първото и второто изречение.

[4][…]

[5]Кредиторът може да се отклони от предвидения образец по отношение на формата и размера на шрифта при спазване на изискването по третото изречение.

§7. Друга информация в договора

(1) Следната информация се включва в договора за потребителски кредит по ясен и разбираем начин, доколкото е релевантна за договора:

[…]

3. методът за изчисляване на обезщетението при предсрочно погасяване, при условие че кредиторът възнамерява да предяви правото си на такова обезщетение, ако кредитополучателят погаси кредита предсрочно,

4. достъпът на кредитополучателя до извънсъдебни процедури за уреждане на спорове и обезщетение и, доколкото е приложимо, условията за такъв достъп.

[…]

§12. Свързани договори и възмездни улеснения за плащане

(1) [1]Разпоредбите на параграфи 1—11 се прилагат съответно по отношение на договори за възмездни улеснения за плащане по член 506, параграф 1 от [BGB]. [2]При такива договори, както и при договори за потребителски кредит, които са свързани с друг договор по член 358 от [BGB] или в които са посочени стоки или услуги по член 360, параграф 2, второ изречение от [BGB]:

1. преддоговорната информация трябва да съдържа, включително в случая по параграф 5, предмета и цената в брой,

2. договорът трябва да съдържа:

   (а) предмета и цената в брой,

   (б) информация за правата по членове 358 и 359 или член 360 от [BGB], както и за условията за упражняване на тези права.

[3]Когато договорът за потребителски кредит съдържа отчетливо изписана и ясно формулирана договорна клауза, която в хипотезата на общите договори за потребителски кредит съответства на предвидения в приложение 7 образец […], тази договорна клауза трябва, в случая на свързани договори и сделки по член 360, параграф 2, второ изречение от [BGB], да отговаря на изискванията по второто изречение, точка 2, буква b).

[…]“.

III. Споровете в главното производство и преюдициалните въпроси

A. Дело C-38/21

42. На 10 ноември 2018 г. VK, в качеството си на потребител, сключва с BMW Bank GmbH договор за лизинг с отчитане на пробега на лек автомобил BMW за лично ползване. VK подава заявление за сключване на договора за лизинг и го подписва в обекта на търговеца на автомобили. Търговецът на автомобили, който действа като кредитен посредник на BMW Bank, без да има право да сключи договора, изчислява различните елементи на лизинга (срок на лизинга, първоначална вноска и размер на месечните вноски) и ги разяснява на VK. Търговецът на автомобили е упълномощен и е има право да предоставя на VK информация относно договора и да отговоря на всякакви въпроси. Търговецът на автомобили изпраща до банката искането за лизинг, което го уважава.

43. Страните се споразумяват, че VK ще заплати сума в общ размер от 12 486,80 евро, която включва авансово плащане в размер на 4 760 евро, последвано от 24 лизингови вноски в размер на 321,95 евро всяка. Лихвеният процент за целия срок на договора за лизинг е 3,49 % годишно, а годишният процент на разходите възлиза на 3,55 %. Нетният размер на кредита възлиза на 40 294,85 евро, което съответства на покупната цена на превозното средство. Освен това е договорен максимален пробег с моторното превозно средство от 10 000 km годишно. При връщането на моторното превозно средство VK трябва да плати 0,0737 евро за всеки изминат от превозното средство километър над горната граница или да му бъдат възстановени 0,0492 евро за всеки неизминат километър под тази граница. Ако при връщането на автомобила състоянието му не отговаря на възрастта му и на договорения пробег, VK има задължението да обезщети BMW Bank за тази допълнителна загуба на стойността му. Нито договорът за лизинг, нито друго отделно споразумение съдържа задължение за закупуване на превозното средство.

44. Договорът за лизинг съдържа следната клауза, озаглавена „Право на отказ“ [11]:

„Можете да се откажете от направеното волеизявление за сключване на договора, без да посочвате основания, в срок от 14 дни. Срокът започва да тече след сключването на договора, но не преди кредитополучателят да е получил цялата задължителна информация съгласно член 492, параграф 2 от [BGB] (напр. данни за вида на кредита, за нетният размер на кредита, за срока на договора). […]“.

45. VK получава автомобила. От януари 2019 г. надлежно плаща договорените месечни вноски. С писмо от 25 юни 2020 г. той упражнява правото си на отказ от договора. BMW Bank отхвърля отказа.

46. С иска си срещу BMW Bank, предявен пред запитващата юрисдикция, VK иска да се установи, че банката не може да предявява никакви права по договора за лизинг, по-конкретно право да получи лизинговите вноски. Той твърди, че срокът за отказ не е започнал да тече, тъй като задължителната информация в договора за лизинг е недостатъчна и неразбираема. Тъй като договорът за лизинг представлява договор, сключен извън търговския обект и/или договор от разстояние, той счита също, че член 312g, параграф 1 от BGB му дава право на отказ от него. Според VK не е възможно да се иска разяснение или да се получи задължителна информация от BMW Bank, ако при подготвянето на договора в обекта на търговеца на автомобили не присъства служител или представител на банката.

47. BMW Bank смята, че искът на VK следва да бъде отхвърлен като неоснователен. Тя твърди, че приложимите към договорите за потребителски кредити правила за отказ не се прилагат по отношение на договорите за лизинг с отчитане на пробега. Във всеки случай, в договора за лизинг се предоставяла надлежно на VK цялата задължителна информация, включително относно правото му на отказ от него. Информацията за правото на отказ съответствала точно на предвидения в закон образец и затова се считало, че отговаря на изискванията на член 247, параграф 6, втора алинея, първо и трето изречение от EGBGB, поради което 14-дневният срок за отказ бил изтекъл много преди VK да реши да упражни правото си на отказ. Освен това BMW Bank изтъква, че тъй като VK имал личен контакт с посредник, който можел да го информира за предлаганата услуга, договорът за лизинг не е договор от разстояние. Не ставало въпрос и за договор извън търговския обект, тъй като трябвало да се приеме, че посредникът действал от името или за сметка на търговеца по смисъла на съображение 22 от Директива 2011/83.

48. Запитващата юрисдикция отбелязва, че до неотдавна германската съдебна практика признава наличието на право на отказ в случай на договори за лизинг с отчитане на пробега, като прилага аналогични разпоредби от националната правна уредба относно договорите, с които търговецът предоставя на потребителя възмездно отсрочване на плащането или друго възмездно улеснение за плащане [12]. С решение от 24 февруари 2021

[11] Според запитващата юрисдикция тази клауза съответства на предвидения в приложение 7 към EGBGB образец, към който препраща член 247, параграф 6, втора алинея, трето изречение от EGBGB.

[12] Вж. член 506, параграф 2, първо изречение, точка 3 и член 495, параграф 1 от BGB. Според запитващата юрисдикция тази съдебна практика се основава на факта, че по договор за лизинг с отчитане на пробега лизинговите вноски и първоначалната сума се изчисляват така, че да се гарантира, че лизингополучателят заплаща цялата амортизирана стойност на превозното средство. За разлика от стандартизираните типови договори за предаване на ползването, при изчисляването на остатъчната стойност се отчита амортизацията, свързана само с пробега, а не с други фактори като например износването при нормална употреба. Следователно основният елемент на договора не е предаването на ползването на превозното средство, а финансирането на това ползване.

г.[13], Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия), обаче приемал, че тази аналогия е несъстоятелна. Следователно членове 495 и 355 от BGB не предоставяли на лизингополучателя право на отказ от този вид договор за лизинг. Според този съд това разрешение било правилно от гледна точка на правото на Съюза, тъй като член 2, параграф 2, буква г) от Директива 2008/48 не се прилагал по отношение на договори за наем или лизинг, когато нито в самия договор, нито в отделно споразумение не е предвидено задължение за закупуване на предмета на договора. Тъй като при договорите за лизинг с отчитане на пробега не съществувало задължение за закупуване, съдът не можел да приложи по аналогия Директива 2008/48. Запитващата юрисдикция изразява съмнения дали този извод е правилен.

49. На първо място запитващата юрисдикция иска да се установи дали договорът за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство попада в приложното поле на Директива 2008/48, Директива 2011/83 или на Директива 2002/65. Тази юрисдикция обсъжда възможността да се приложи Директива 2008/48 по аналогия[14], доколкото договорите за лизинг с отчитане на пробега обикновено се съставят по такъв начин, че да се осигури, че както с оглед на изчисляването, така и на практика, водят до пълна амортизация при използването на автомобила. При условията на евентуалност запитващата юрисдикция иска да установи дали договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега представляват финансови услуги по смисъла на член 2, буква б) от Директива 2002/65 и член 2, точка 12 от Директива 2011/83[15]. В подкрепа на това тълкуване запитващата юрисдикция отбелязва, че при договорите за лизинг с отчитане на пробега не съществува фактическа близост на лизингодателя до лизинговата вещ, а по-скоро лизингополучателят я избира в зависимост от своите нужди. За разлика от наемателя stricto sensu, лизингополучателят носи всички рискове по време на лизинговия период, трябва да застрахова превозното средство и дори да предявява претенции за дефекти на превозното средство към трети лица, докато лизингодателят само финансира превозното средство.

50. В случай че договорите за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство попадат в приложното поле на Директива 2008/48, запитващата юрисдикция поставя също така въпроса дали национална правна уредба е съвместима с член 10, параграф 2, буква п) и член 14, параграф 1 от посочената директива, при положение че в тази правна уредба е установена законова презумпция, според която независимо от евентуална недостатъчност на предоставената информация, задължението за предоставяне на потребителя на информация относно правото на отказ е изпълнено, когато договорът съдържа клауза, съответстваща на образец, предвиден в приложение към съответния закон (наричана по-нататък „презумпцията за законосъобразност“). Запитващата юрисдикция иска също да се установи дали трябва да остави тази правна уредба без приложение, ако счита това за правилно.

51. Запитващата юрисдикция изразява съмнения дали презумпцията за законосъобразност е съвместима с решение Kreissparkasse Saarlouis[16] на Съда, в което той приема по отношение на посочената в член 10 от Директива 2008/48 информация по-специално, че член 10,

[13] Дело № VIII ZR 36/20, DE:BGH:2021:240221, juris UVIIIZR36.20.0.

[14] Съгласно член 2, параграф 2, буква г) от Директива 2008/48 тя не се прилага спрямо договори за наем или лизинг, при които не се предвижда задължение за закупуване на предмета на договора нито в самия договор, нито в друго отделно споразумение. Разглежданият в главното производство договор за лизинг с отчитане на пробега не съдържа такова задължение.

[15] Съгласно член 3, параграф 3, буква г) от Директива 2011/83 тя не се прилага за договори за финансови услуги.

[16] Решение от 26 март 2020 г., Kreissparkasse Saarlouis (C-66/19, EU:C:2020:242, наричано по-нататък „решението „Kreissparkasse Saarlouis“).

параграф 2, буква п) от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска договор за кредит да препраща към национална разпоредба, която от своя страна препраща към други разпоредби от националното право[17]. Запитващата юрисдикция отбелязва, че единадесети граждански състав на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) счита, че не би могъл да следва тази съдебна практика, тъй като формулировката, духът, целта и произходът на член 247, параграф 6, точка 2, трето изречение от EGBGB не допускат тълкуване, което да съответства на Директива 2008/48[18]. Посоченият съдебен състав смята също, че не би могъл да приложи непосредствено посочената директива, тъй като в областта на потребителските кредити Съдът изключва възможността за тълкуване на националното право, което би било contra legem, за да се спазят изискванията на правото на Съюза. Запитващата юрисдикция обаче счита, че досега Съдът е оставил без отговор въпроса за прилагането на принципа на върховенство на правото на Съюза по отношение на Директива 2008/48[19].

52. Второ, запитващата юрисдикция иска да получи разяснения относно информацията, която трябва да включват договорите за потребителски кредит по силата на член 10, параграф 2, букви л), п) и у) от Директива 2008/48. Тя иска да установи дали само липсата на задължителна информация може да е пречка срокът за отказ да започне да тече в съответствие с член 14, параграф 1 от посочената директива, или обстоятелството, че предоставената информация е непълна или съществено невярна, има същите последици.

53. Трето, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали упражняването от потребителя на правото на отказ в случай на договор за потребителски кредит може да бъде преклудирано поради нарушение на принципа на добросъвестност, закрепен в член 242 от BGB.

54. Четвърто, запитващата юрисдикция иска да се установи дали и при какви условия упражняването от потребителя на правото на отказ от договор за потребителски кредит може да се квалифицира като злоупотреба. Тя отбелязва, че в едно от последните си решения Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) приема, че упражняването на правото на отказ може да бъде злоупотреба и следователно да представлява нарушение на член 242 от BGB, когато, позовавайки се на липсата на презумпция за законосъобразност, свързана с предвидения в закон образец, потребителят се опитва да се възползва от формално правно положение. Според този съд в разглеждания контекст може да е необходимо да се вземат предвид редица факти, които включват, но не се изчерпват със следното: потребителят може да е счел, че информацията, която не съответства на предвидения в закона образец, не е относима към неговото положение; той може да е повдигнал за първи път въпроса за несъответствието с предвидения в закона образец в касационна жалба; потребителят може да е „упражнил правото си на отказ, за да може да върне дадено моторно превозното средство, след като го е използвал по предназначение в продължение на сравнително дълъг период от време, като е смятал погрешно, че ще бъде освободен от задължението да плати обезщетение“.

[17] Както е видно от точка 44 от настоящото заключение, разглежданият в главното производство договор за лизинг съдържа такова позоваване. Запитващата юрисдикция иска да установи дали с оглед на решение Kreissparkasse Saarlouis съдържащата се в посочения договор информация относно правото на отказ трябва да се счита за недостатъчна, така че съгласно член 356b, параграф 2 от BGB във връзка с член 492, параграф 2 от BGB, както и с член 247, параграф 6, втора алинея, първо изречение и член 247, параграф 12, първа алинея, второ изречение от EGBGB срокът за отказ не е започнал да тече.

[18] В акта за преюдициално запитване запитващата юрисдикция отбелязва, че в Германия в част от правната доктрина се застъпва становището, че презумпцията за законосъобразност може да се тълкува в смисъл, че се отнася само до спазването на изискванията, наложени от националното право, а не на тези, които налага правото на Съюза.

[19] Запитващата юрисдикция се позовава на решение от 21 април 2016 г., Radlinger и Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, т. 76—79).

55. Ако, при условията на евентуалност, договор за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство представлява финансова услуга по смисъла на Директиви 2002/65 и 2011/83, запитващата юрисдикция иска да се установи: първо, дали договорът се квалифицира като „договор извън търговския обект“ по смисъла на член 2, точка 8 от Директива 2011/83[20]. Тя иска да установи дали търговският обект на дадено лице, което се включва само при подготвянето на договора, в случая търговецът на автомобили, без да има представителна власт за сключване на договора от името на търговеца, е търговски обект на търговеца по смисъла на член 2, точка 9 от Директива 2011/83. Повдига се конкретният въпрос дали участието на това лице може да се приравни с действие „от името или за сметка на търговеца“ по смисъла на член 2, точка 2 от Директива 2011/83 и следователно на член 312b, параграф 1, второ изречение и член 312b, параграф 2 от BGB.

56. Второ, запитващата юрисдикция има съмнения дали разглежданият договор за лизинг с отчитане на пробега попада в обхвата на изключението относно правото на отказ, предвидено в член 16, параграф 1 от Директива 2011/83 и в член 312g, параграф 2, точка 9 от BGB по отношение на услугите по отдаване на моторни превозни средства под наем. Във връзка с това запитващата юрисдикция отбелязва по-специално, че съгласно решение на Oberlandesgericht München (Върховен областен съд Мюнхен, Германия) от 18 юни 2020 г.[21] понятието „отдаване на моторни превозни средства под наем“ включва само краткосрочното отдаване на автомобили под наем, но не и договорите за лизинг с отчитане на пробега.

57. Трето, запитващата юрисдикция поставя въпроса дали договор за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство може да се квалифицира като „договор от разстояние“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива 2002/65 и член 2, точка 7 от Директива 2011/83, когато потребителят има личен контакт само с посредник, който участва единствено в подготвянето на договора, но няма право да представлява търговеца за сключването на този договор[22]. Тя отбелязва по-специално, че според Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) предвиденото в тези разпоредби условие за „изключително използване на едно или повече средства за комуникация на разстояние“ не е изпълнено, когато в подготвителния етап от сключването на договор потребителят има личен контакт с трето лице, което му предоставя информация за договора от името на търговеца.

[20] Според запитващата юрисдикция, ако договорът за лизинг с отчитане на пробега се квалифицира като договор извън търговския обект, лизингополучателят има право на отказ по член 312g, параграф 1 от BGB. Тя отбелязва, че макар Директива 2011/83 да не дава на потребителите право на отказ по отношение на договори за финансови услуги, тълкуването на член 312b, параграф 1, второ изречение от BGB, който се отнася до договорите извън търговския обект, зависи от предвиденото в Директива 2011/83. Тя се позовава на решение от 19 октомври 2017 г., Solar Electric Martinique (C-303/16, EU:C:2017:773, т. 26), както и на решение Kreissparkasse Saarlouis (т. 29), в което Съдът приема, че „когато национално законодателство съобразява уредбата на положения, които не попадат в приложното поле на даден акт от правото на Съюза, с тази, предвидена в посочения акт, определено е от интерес за Съюза, за да се избегнат последващи различия в тълкуването, заимстваните от акта разпоредби или понятия да бъдат тълкувани еднакво“.

[21] Дело 32 U 7119/19, DE:OLGMUEN:2020:0618.32U7119.19.0A, BeckRS2020,13248, точка 39.

[22] Според запитващата юрисдикция, ако договорът за лизинг с отчитане на пробега се квалифицира като договор от разстояние, лизингополучателят има право на отказ по член 312g, параграф 1 от BGB.

58. При тези обстоятелства Landgericht Ravensburg (Областен съд, Равенсбург) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1. Относно презумпцията за законосъобразност по член 247, параграф 6, втора алинея, трето изречение и параграф 12, първа алинея, трето изречение от [EGBGB]:

а) Следва ли да се приеме, че член 247, параграф 6, втора алинея, трето изречение и член 247, параграф 12, първа алинея, трето изречение от EGBGB, доколкото обявяват договорни клаузи, противоречащи на условията по член 10, параграф 2, буква п) от Директива [2008/48], за отговарящи на изискванията на член 247, параграф 6, втора алинея, първо и второ изречение и член 247, параграф 12, първа алинея, второ изречение, точка 2, буква b) от EGBGB, са несъвместими с член 10, параграф 2, буква п) и член 14, параграф 1 от Директива [2008/48]?

При утвърдителен отговор:

б) Следва ли от правото на Съюза, и по-специално от член 10, параграф 2, буква п) и от член 14, параграф 1 от Директива [2008/48], че член 247, параграф 6, втора алинея, трето изречение и член 247, параграф 12, първа алинея, трето изречение от EGBGB са неприложими, доколкото обявяват договорни клаузи, противоречащи на условията по член 10, параграф 2, буква п) от Директива [2008/48], за отговарящи на изискванията на член 247, параграф 6, втора алинея, първо и второ изречение и член 247, параграф 12, първа алинея, второ изречение, точка 2, буква b) от EGBGB?

При отрицателен отговор на въпрос 1, буква б):

2. Относно задължителната информация, изисквана съгласно член 10, параграф 2 от Директива [2008/48]:

а) Следва ли член 10, параграф 2, буква п) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че дневният размер на лихвата, който следва да се укаже в договора за кредит, трябва да произтича от изчисляването на посочения в договора лихвен процент по кредита?

б) Следва ли член 10, параграф 2, буква л) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че приложимият лихвен процент за просрочени плащания трябва да бъде посочен като абсолютно число при сключването на договора за кредит и като абсолютно число следва да се посочи поне приложимият референтен лихвен процент (в разглеждания случай основният лихвен процент съгласно член 247 от [BGB]), от който чрез добавка (в разглеждания случай пет процентни пункта съгласно член 288, параграф 1, второ изречение от BGB) се изчислява приложимият лихвен процент за просрочени плащания, и трябва ли потребителят да бъде информиран относно референтния (основния) лихвен процент и неговата променливост?

в) Следва ли член 10, параграф 2, буква у) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че в текста на договора за кредит трябва да са упоменати съществените формални изисквания относно достъпа до механизъм за извънсъдебни процедури за уреждане на спорове и обжалване?

При утвърдителен отговор на поне един от изложените по-горе въпроси 2, букви а)—в):

г) Следва ли член 14, параграф 1, второ изречение, буква б) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че срокът за отказ започва да тече едва когато е предоставена пълно и вярно информацията съгласно член 10, параграф 2 от Директива [2008/48]?

При отрицателен отговор:

д) Кои са релевантните критерии, за да се определи, че срокът за отказ е започнал да тече, дори и когато тази информация не е пълна и вярна?

При утвърдителен отговор на изложения по-горе въпрос 1, буква а) и/или на поне един от въпросите 2, букви а)—в):

3. Относно прекратяването на правото на отказ съгласно член 14, параграф 1, първо изречение от Директива [2008/48]:

а) Подлежи ли правото на отказ по член 14, параграф 1, първо изречение от Директива [2008/48] на прекратяване?

При утвърдителен отговор:

б) Представлява ли прекратяването ограничение във времето на правото на отказ, което следва да се регламентира с приет от парламента закон?

При отрицателен отговор:

в) Предполага ли се при прекратяването от субективна страна, че потребителят следва да е знаел, че правото му на отказ продължава да съществува, или най-малкото следва незнанието му да се дължи на негова груба небрежност?

При отрицателен отговор:

г) Допуска ли възможността кредитодателят впоследствие да предостави на кредитополучателя информацията съгласно член 14, параграф 1, второ изречение, буква б) от Директива [2008/48], с което да задейства срока за отказ, прилагането на правилата относно прекратяването на правото на отказ, като се съобрази принципът на добросъвестност?

При отрицателен отговор:

д) Съвместимо ли е това с установените принципи на международното право, които са обвързващи за германския съд по силата на Grundgesetz (Конституцията)?

При утвърдителен отговор:

е) Как трябва германските правоприлагащи органи да разрешат конфликта между императивните норми на международното право и изискванията на Съда на Европейския съюз?

4. Относно установяване на злоупотреба с правото за упражняване на отказ от страна на потребителя съгласно член 14, параграф 1, първо изречение от Директива [2008/48]:

а) Може ли упражняването на правото на отказ съгласно член 14, параграф 1, първо изречение от Директива [2008/48] да представлява злоупотреба с право?

При утвърдителен отговор:

б) Когато се установи злоупотреба при упражняването на правото на отказ, следва ли да се приеме, че се ограничава правото на отказ, което следва да се регламентира с приет от парламента закон?

При отрицателен отговор:

в) Предполага ли се при установяването на злоупотреба при упражняване на правото на отказ от субективна страна, че потребителят следва да е знаел, че правото му на отказ продължава да съществува, или най-малкото следва незнанието му да се дължи на негова груба небрежност?

При отрицателен отговор:

г) Допуска ли възможността кредитодателят впоследствие да предостави на кредитополучателя информацията съгласно член 14, параграф 1, второ изречение, буква б) от Директива [2008/48], с което да задейства срока за отказ, злоупотреба при упражняване на правото на отказ да бъде установена, като се съобрази принципът на добросъвестност?

При отрицателен отговор:

д) Съвместимо ли е това с установените принципи на международното право, които са обвързващи за германския съд по силата на Grundgesetz?

При утвърдителен отговор:

е) Как трябва германските правоприлагащи органи да разрешат конфликта между императивните норми на международното право и изискванията на Съда на ЕС?

5. Попадат ли в приложното поле на Директива [2011/83] и/или на Директива [2008/48] и/или на Директива [2002/65] договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега в километри за срок от приблизително от две до три години, в които е включена стандартизирана клауза за изключване на правото на прекратяване на договора на общо основание, при което потребителят е длъжен да сключи застраховка на автомобила за покриване на всички рискове (пълно автокаско), отговорен е освен това за предявяването на претенциите за недостатъци по отношение на трети лица (по-специално пред търговеца и производителя на превозното средство) и при положение че потребителят поема и риска от загуба, повреда и други намаления на стойността? Може ли да се приеме, че това са договори за кредит по смисъла на член 3, буква в) от Директива [2008/48] и/или договори за финансови услуги по смисъла на член 2, точка 12 от Директива [2011/83] и член 2, буква б) от Директива [2002/65]?

6. Ако договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега (както е описано в точка 5) представляват договори за финансови услуги:

а) Представлява ли недвижим търговски обект по смисъла на член 2, точка 9 от Директива [2011/83] и търговският обект на дадено лице, което осигурява подготовката на сключването на сделки с потребители от името на търговеца, но самото лице няма представителна власт за сключване на въпросните сделки?

При утвърдителен отговор:

б) Това важи ли и за случаите, когато лицето, което осигурява подготовката на сключването на договора, извършва стопанска дейност в друг отрасъл и/или няма право по силата на регулаторните и/или гражданскоправните разпоредби да сключва договори за финансови услуги?

7. При отрицателен отговор на въпрос 6, буква а) или б):

Трябва ли член 16, буква л) от Директива [2011/83] да се тълкува в смисъл, че договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега (както е описано по-горе в точка II.5) попадат в обхвата на това изключение?

8. Ако договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега (както е описано в точка 5) представляват договори за финансови услуги:

а) Налице ли е договор от разстояние по смисъла на член 2, буква а) от Директива [2002/65] и член 2, точка 7 от Директива [2011/83] и когато по време на преговорите за сключване на договора е осъществен личен контакт само с лице, което осигурява подготовката на сключването на сделки с потребители от името на търговеца, но самото то няма представителна власт за сключване на въпросните договори?

При утвърдителен отговор:

б) Това важи ли и за случаите, когато лицето, което осигурява подготовката на сключването на договора, извършва стопанска дейност в друг отрасъл и/или няма право по силата на регулаторните и/или гражданскоправните разпоредби да сключва договори за финансови услуги?“.

Б. Дело C-47/21

59. На 12 април 2017 г. F. F., в качеството си на потребител, сключва с C. Bank AG договор за кредит в размер на 15 111,70 евро за покупката на употребяван автомобил за лична употреба.

60. Търговецът на автомобили, от който F. F. купува автомобила, действа като кредитен посредник на C. Bank за подготвянето и сключването на договора за кредит и използва предоставения от банката стандартизиран типов договор. Покупната цена е в размер на 14 880 евро. След приспадане на първоначалната вноска в размер на 2 000 евро, остатъкът от 12 880 евро трябва да бъде финансиран чрез кредит. Договорът за кредит предвижда погасяване на 60 месечни вноски и окончателно плащане на определена сума.

61. Той съдържа следната клауза [23]:

„Право на отказ

Кредитополучателят разполага със срок от 14 дни, в който да се откаже от договора, без да посочва основания за това. Срокът започва да тече след сключването на договора, но едва след като кредитополучателят получи цялата задължителна информация съгласно член 492, параграф 2 от [BGB] (напр. данни за вида на кредита, за нетният размер на кредита, за срока на договора). […]“.

62. Правото на собственост върху автомобила е прехвърлено на C. Bank като гаранция за връщането на кредита. След отпускането на кредита F. F. надлежно плаща договорените месечни вноски. На 1 април 2020 г. той упражнява правото си на отказ от договора за кредит. C. Bank отхвърля отказа му.

63. С иска си пред запитващата юрисдикция F. F. претендира, след връщането на автомобила на C. Bank, връщане на платените от него месечни вноски, които и на първоначалната сума, която е платил на търговеца на автомобили, т.е. 10 110,11 евро. Освен това иска да бъде прието за установено, че C. Bank отказва да приеме обратно автомобила. F. F. твърди, че отказът му е валиден, тъй като срокът за отказ все още не е започнал да тече, поради неяснотата на информацията, свързана с правото на отказ, и невярната задължителна информация, която му е предоставена.

64. C. Bank смята, че искът следва да бъде отхвърлен като неоснователен. Тя твърди, че е предоставила на F. F. цялата задължителна информация, като използвала предвидения в закона образец и следователно тази информация трябва да се счита за вярна в съответствие с член 247, параграф 6, втора алинея, първо и трето изречение от EGBGB. Следователно отказът на F. F. е просрочен. При условията на евентуалност C. Bank поддържа, че действието на F. F. представлява злоупотреба с право.

65. Първо, запитващата юрисдикция иска да се установи дали националната правна уредба, която установява презумпцията за законосъобразност, е в съответствие с Директива 2008/48 и дали трябва да остави тази уредба без приложение, ако счита това за правилно. Въпреки че C. Bank е включила предвидения в закона образец, тя направила това неправилно поради факта, че предоставила също информация относно свързани договори, която не била относима за F. F., тъй като той не сключвал такива договори. Тъй като в настоящия случай били изпълнени установените от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) критерии за установяване на наличието на злоупотреба с право, F. F. не можел да твърди, че презумпцията за законосъобразност не била приложима. Запитващата юрисдикция изтъква същите съображения като изложените в точки 50 и 51 от настоящото заключение.

66. Второ, запитващата юрисдикция иска разяснения относно информацията, която трябва да съдържат договорите за потребителски кредит съгласно член 10, параграф 2, букви л), п) и у) от Директива 2008/48. Задава въпрос дали обстоятелството, че предоставената информация е само непълна или по същество невярна, може да е пречка да започне да тече срокът за отказ.

[23] Тази клауза съответства на предвидения в приложение 7 от EGBGB образец, към който препраща член 247, параграф 6, втора алинея, трето изречение от EGBGB.

67. Трето, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали упражняването от потребителя на правото на отказ в случай на договор за потребителски кредит може да бъде преклудирано поради нарушение на принципа на добросъвестност, закрепен в член 242 от BGB.

68. Четвърто, запитващата юрисдикция иска да се установи дали и при какви условия упражняването от потребителя на правото на отказ от договор за потребителски кредит може да се квалифицира като злоупотреба. В това отношение запитващата юрисдикция изтъква съображенията, изложени в точка 54 от настоящото заключение.

69. Пето, запитващата юрисдикция иска разяснения относно правото на потребителя да получи връщане на платените месечни вноски, когато договорът за кредит, по отношение на който е упражнил правото си на отказ, е свързан с договор за продажба на стоки. Според Bundesgerichtshof националното право[24] предвижда, че когато потребителят се откаже от договор за кредит, свързан с договор за покупка на моторно превозно средство, кредиторът[25] може да откаже да възстанови месечните вноски и, когато е приложимо, първоначалната сума, докато превозното средство не му бъде върнато или докато потребителят не представи доказателство за това. По отношение на гражданското производство, като прилага по аналогия член 322, параграф 2 от BGB, Bundesgerichtshof счита, че вследствие на изискването за предварително връщане, след като потребителят е упражнил правото си на отказ, искът за плащане срещу кредитора е основателен само когато потребителят е поканил кредитора да вземе обратно моторното превозно средство, като по този начин е направил на кредитора „действително предложение“ по смисъла на член 294 от BGB, или когато потребителят е представил доказателства, че е върнал превозното средство на кредитора.

70. Запитващата юрисдикция изразява съмнения относно съвместимостта както на изискването за предварително връщане, така и на неговите процесуални последици, с ефективността на предвиденото в член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 право на отказ. Упражняването на правото на отказ би било значително ограничено на практика, ако потребителят трябва да върне превозното средство, преди да има право да предяви иск за връщане на вноските по кредита. Освен това запитващата юрисдикция си задава въпроса дали член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 има директен ефект, така че тя да е задължена да не приложи посочените национални разпоредби.

71. Шесто, запитващата юрисдикция, която заседава в едноличен съдебен състав, смята, че от практиката на Bundesgerichtshof следва, че съгласно националните процесуални норми едноличният съдебен състав не е оправомощен да отправи преюдициално запитване по член 267 ДФЕС до Съда и в такъв случай трябва да препрати делото на съд, заседаващ в колективен съдебен състав. Тя иска да се установи дали тези норми са съвместими с член 267 ДФЕС и при отрицателен отговор дали те трябва да бъдат оставени без приложение.

[24] Член 358, параграф 4, първо изречение от BGB във връзка с член 357, параграф 4, първо изречение от него.

[25] Вж. член 358, параграф 4, пето изречение от BGB.

72. При тези обстоятелства Landgericht Ravensburg (Областен съд, Равенсбург) решава да спре производството по делото и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси, като текстът на въпроси 1, 3 и 4 е идентичен с този на въпросите по дело C-38/21:

„1. […]

Независимо от отговорите на въпрос 1, буква а) и въпрос 1, буква б):

2. Относно задължителната информация съгласно член 10, параграф 2 от Директива [2008/48]:

а) (въпрос 2, буква а) е оттеглен)

б) Относно член 10, параграф 2, буква с) от Директива [2008/48]:

аа) Следва ли тази разпоредба да се тълкува в смисъл, че информацията относно дължимото обезщетение при предсрочно погасяване на заема трябва да се посочи в договора за кредит толкова точно, че потребителят да може поне приблизително да пресметне размера на дължимото обезщетение?

(при утвърдителен отговор на предходния въпрос)

бб) Допускат ли член 10, параграф 2, буква с) и член 14, параграф 1, второ изречение от Директива [2008/48] национална правна уредба, съгласно която при непълна информация по смисъла на член 10, параграф 2, буква с) от Директива [2008/48] срокът за отказ все пак започва да тече от сключването на договора и отпада само правото на кредитора на обезщетение за предсрочното погасяване на кредита?

в) Следва ли член 10, параграф 2, буква л) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че приложимият лихвен процент за просрочени плащания трябва да бъде посочен като абсолютно число при сключването на договора за кредит и като абсолютно число следва да се посочи поне приложимият референтен лихвен процент (в разглеждания случай основният лихвен процент съгласно член 247 от [BGB]), от който чрез добавка (в разглеждания случай пет процентни пункта съгласно член 288, параграф 1, второ изречение от BGB) се изчислява приложимият лихвен процент за просрочени плащания, и трябва ли потребителят да бъде информиран относно референтния (основния) лихвен процент и неговата променливост?

г) Следва ли член 10, параграф 2, буква у) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че в текста на договора за кредит трябва да са упоменати съществените формални изисквания относно достъпа до механизъм за извънсъдебни процедури за уреждане на спорове и обжалване?

При утвърдителен отговор на поне един от изложените по-горе въпроси 2, букви а)—г):

д) Следва ли член 14, параграф 1, второ изречение, буква б) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че срокът за отказ започва да тече едва когато е предоставена пълно и вярно информацията съгласно член 10, параграф 2 от Директива [2008/48]?

При отрицателен отговор:

е) Кои са релевантните критерии, за да се определи, че срокът за отказ започва да тече, дори и когато тази информация не е пълна и вярна?

При утвърдителен отговор на посочените по-горе въпрос 1. а) и/или на поне един от въпросите 2, букви а)—г):

3. […]

4. […]

5. Независимо от отговорите на горните въпроси:

а) Съвместимо ли е с правото на Съюза, и по-специално с правото на отказ в съответствие с член 14, параграф 1, първо изречение от Директива [2008/48], ако съгласно националното законодателство в случай на договор за кредит, свързан с договор за покупко-продажба, след действително упражняване на правото на отказ на потребителя съобразно член 14, параграф 1 от Директива [2008/48]

аа) вземането на потребителя срещу кредитодателя за връщане на платените вноски по кредита става изискуемо само когато потребителят от своя страна е върнал на кредитодателя закупената стока или е представил доказателства, че е изпратил стоката на кредитодателя?

бб) искът на потребителя за връщане на вноските по кредита, платени от потребителя след като е върнал закупената стока, следва да бъде отхвърлен като неоснователен към този момент, ако кредиторът не е в забава да изпълни задължението си да приеме закупената стока?

При отрицателен отговор:

б) Следва ли от правото на Съюза, че националните разпоредби, описани в буква а), подточка аа) и/или в буква а), подточка бб) са неприложими?

Независимо от отговорите на посочените по-горе въпроси от 1 до 5:

6. Несъвместим ли е член 348a, параграф 2, точка 1 от Zivilprozessordnung (германският Граждански процесуален кодекс), доколкото се отнася и до постановяването на определения за преюдициално запитване съгласно член 267, втора алинея ДФЕС, с правомощието на националните съдилища да сезират Съда съгласно член 267, втора алинея ДФЕС и следователно трябва да бъде смятан за неприложим при постановяването на определения за преюдициално запитване?“.

B. Дело C-232/21

73. Свързаните с това преюдициално запитване факти до голяма степен се припокриват с тези по дело C-47/21. След като подават искания за кредит от 30 юни 2017 г., 28 март 2017 г., 26 януари 2019 г. и 31 януари 2012 г., CR, AY, ML и BQ, като потребители, сключват с Volkswagen Bank GmbH (в случая на CR) или с клона ѝ Audi Bank договори за кредит в нетен размер съответно на 21 418,66 евро, 28 671,25 евро, 18 972,74 евро и 30 208,10 евро. Предназначението на всеки от тези договори за кредит е да се финансира покупката на упо-

требявано моторно превозно средство за лично ползване. Продажната цена на закупените от CR, AY, ML и BQ превозни средства е съответно 30 490 евро, 31 920 евро, 28 030 евро и 27 750 евро. CR, AY и ML плащат на търговците на автомобили първоначални суми, а остатъкът от покупната цена, заедно с разходите за застраховки „Живот“ и „Инвалидност“, финансират чрез съответния кредит. BQ не заплаща първоначална сума, а със средствата по кредита плаща цялата покупна цена на автомобила, заедно с разходите за застраховки „Живот“ и „Инвалидност“.

74. Договорите за кредит съдържат клауза, която е идентична или много сходна на клаузата, цитирана в точка 61 от настоящото заключение.

75. Търговците на автомобили, от които са закупени превозните средства, действат като кредитни посредници на банките във връзка с подготвянето и сключването на договорите за кредит, като използват предоставения от тези банки стандартизиран типов договор. Кредитите трябвало да бъдат погасени на 48 (за CR и AY), 36 (за ML) и 60 (за BQ) месечни вноски. CR, AY, ML и BQ са задължени също да извършат окончателно плащане на определена сума.

76. След отпускането на кредитите CR, AY, ML и BQ надлежно изплащат договорените месечни вноски. На 31 март 2019 г., 13 юни 2019 г., 16 септември 2019 г. и 20 септември 2020 г. обаче всеки от тях съответно упражнява правото си на отказ от сключения договор за кредит. CR, ML и BQ предлагат да върнат превозното средство в седалището на банката срещу едновременно връщане на направените от тях плащания. BQ погасява кредита изцяло. Volkswagen Bank и Audi Bank отхвърлят всички посочени опити за отказ от сключените договори.

77. CR, AY, ML и BQ предявяват искове пред запитващата юрисдикция срещу Volkswagen Bank и Audi Bank. Тъй като информацията за правото на отказ и другата задължителна информация не са им били надлежно съобщени, те твърдят, че срокът за отказ не е започнал да тече на датите, на които са упражнили правото си на отказ от съответните договори за кредит. CR иска по-специално връщане на платените от него месечни вноски, заедно с първоначалната сума, платена на търговеца на автомобили, едновременно с или, при условията на евентуалност, след връщане от негова страна на превозното средство. Той иска също да се установи, че считано от датата на отказа, не дължи лихви или вноски по отношение на главницата, както и че банката е в забава да приеме обратно превозното средство. Твърденията на ML са по същество същите като тези на CR. AY иска основно да се установи, че от датата на отказа от договора вече не дължи лихви или суми по кредита си. BQ иска основно връщане на платените месечни вноски и обявяване на забавата на банката да приеме обратно превозното средство.

78. Volkswagen Bank и Audi Bank искат основно исковете да бъдат отхвърлени като неоснователни. Те твърдят, че като са включили предвидения в закона образец, са предоставили на CR, AY, ML и BQ цялата задължителна информация и поради това 14-дневният срок за отказ е изтекъл. В случая на CR и AY те твърдят, при условията на евентуалност, че отказът е просрочен и че основателно са се позовали на обстоятелството, че тези потребители не биха могли да упражнят правото си на отказ, след като са използвали автомобилите и редовно са плащали месечните си вноски. В случая на ML и BQ твърдят също, че не са в забава да приемат превозните средства обратно, тъй като тези потребители не са им направили действително предложение по смисъла на член 294 от BGB.

79. Запитващата юрисдикция отбелязва, че според практиката на Bundesgerichtshof въпросите за прекратяване на правото на отказ и за злоупотреба с това право се разглеждат предимно по отношение на договори, които страните вече са изпълнили изцяло.

80. При тези обстоятелства, като се основава на съображения, които по същество са сходни на изложените в точки 65—71 от настоящото заключение, Landgericht Ravensburg решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси, като формулировката на въпроси 1, 3 и 4—6 е почти идентична с тази на въпросите, поставени по дело C-47/21:

„1. […]

2. Относно задължителната информация съгласно член 10, параграф 2 от Директива [2008/48]:

   а) Следва ли член 10, параграф 2, буква п) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че дневният размер на лихвата, който следва да се укаже в договора за кредит, трябва да произтича от изчисляването на посочения в договора лихвен процент по кредита?

   б) […]

   При утвърдителен отговор на поне един от изложените по-горе въпроси 2, букви а) и б):

   в) Следва ли член 14, параграф 1, второ изречение, буква б) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че срокът за отказ започва да тече едва когато е предоставена пълно и вярно информацията съгласно член 10, параграф 2 от Директива [2008/48]?

   При отрицателен отговор:

   г) Кои са релевантните критерии, за да се определи, че срокът за отказ започва да тече, дори и когато тази информация не е пълна и вярна?

   При утвърдителен отговор на посочените по-горе въпрос 1, буква а) и/или на поне един от въпроси 2, букви а) и б):

3. Относно прекратяването на правото на отказ съгласно член 14, параграф 1, първо изречение от Директива [2008/48]:

   а) […]

   б) […]

   в) […] Това важи ли и за прекратените договори?

   г) […] Това важи ли и за прекратените договори?

   д) […]

   е) […]

4. Относно установяване на злоупотреба при упражняване на правото на отказ от страна на потребителя съгласно член 14, параграф 1, първо изречение от Директива [2008/48]:

   а) […]

   б) […]

   в) […] Това важи ли и за прекратените договори?

   г) […] Това важи ли и за прекратените договори?

   д) […]

   е) […]

5. […]

6. […]“.

IV. Производството пред Съда

81. С определение от 22 април 2021 г. председателят на Съда съединява дела C-38/21 и C-47/21 за целите на писмената и устната фаза на производството, както и на съдебното решение.

82. С определение от 3 август 2021 г. запитващата юрисдикция оттегля въпрос 2, буква а) по дело C-47/21, тъй като спорът по едно от двете дела в главното производство е разрешен по взаимно съгласие.

83. По дело C-38/21 с акт за преюдициално запитване от 24 август 2021 г. запитващата юрисдикция решава да представи допълнение към първоначалното си запитване и да постави допълнителни преюдициални въпроси.

84. С определение от 31 май 2022 г. Съдът съединява дело C-232/21 и съединени дела C-38/21 и C-47/21 за целите на устната фаза на производството и на съдебното решение.

85. BMW Bank, C. Bank, Volkswagen Bank и Audi Bank, германското правителство и Европейската комисия представят писмени становища. Посочените страни и CR отговарят писмено на въпрос, поставен от Съда на 31 май 2022 г.

86. В съдебното заседание на 7 септември 2022 г. CR, BMW Bank, C. Bank, Volkswagen Bank и Audi Bank, германското правителство и Комисията излагат устни доводи и отговарят на въпросите на Съда.

V. Анализ

87. Съдът иска в настоящото заключение да бъдат разгледани следните въпроси:

— първия въпрос по дела C-38/21, C-47/21 и C-232/21,

— втория въпрос по дела C-38/21, C-47/21 и C-232/21, доколкото се отнася до момента, от който започва да тече срокът за отказ в случаите, когато на потребителя е предоставена непълна или съществено невярна информация,

— четвъртия въпрос по дела C-38/21, C-47/21 и C-232/21, доколкото той предвижда, с оглед на поведението на потребителя след отказа му от договора, позоваване на доктрината за злоупотреба с право, за да се ограничи упражняването на правото на отказ и значението в този контекст на обстоятелството, че страните са изпълнили договора изцяло;

— петия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21,

— петия, шестия и седмия въпрос по дело C-38/21.

88. За да се даде полезен отговор на запитващата юрисдикция, ще предложа и отговор на осмия въпрос по дело C-38/21.

89. Анализът ми на тези въпроси включва две части. Първо ще разгледам преюдициалното запитване по дело C-38/21, като започна с петия въпрос, който се отнася до естеството на договора за лизинг с отчитане на пробега. Отговорът на този въпрос определя кои от останалите въпроси изискват отговор. След това ще разгледам въпросите, поставени от запитващата юрисдикция по дела C-47/21 и C-232/21.

A. Дело C-38/21

1. По петия въпрос по дело C-38/21

90. С този въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали договор за лизинг на моторно превозно средство като разглеждания в главното производство попада в приложното поле на Директива 2002/65, на Директива 2008/48 или на Директива 2011/83.

91. Според разясненията, представени от запитващата юрисдикция, BMW Bank и германското правителство, целта на този договор е срещу заплащане на месечна вноска да се предостави моторно превозно средство за ползване от лизингополучателя за срок от две до три години с ограничение на максималния пробег на автомобила в километри. Ако в края на този период действителният пробег в километри е по-голям от договорения, лизингополучателят плаща на лизингодателя обезщетение. Обратно, ако действителният пробег в километри е по-малък от договорения, лизингодателят връща на лизингополучателя определена сума. През целия срок на действие на договора лизингополучателят носи рисковете от загуба, повреда и друго увреждане на превозното средство и следователно е длъжен да сключи застраховка за покриване на всички рискове (пълно автокаско). Освен това лизингополучателят има задължение за предявяване на претенциите за недостатъци по отношение на трети лица, по-специално пред търговеца и производителя на превозното средство. Договорът за лизинг с отчитане на пробега или отделно споразумение не налага на лизингополучателя задължение за закупуване на превозното средство. Накрая, лизингополучателят не поема никаква гаранция за остатъчната стойност при изтичане на договора; той е длъжен да компенсира загубата на

стойност само ако при връщането на превозното средство се установи, че състоянието на превозното средство не отговаря на възрастта му или че предвиденият в договора максимален пробег е превишен.

92. Предлагам да разгледам петия въпрос по дело C-38/21 на три части. Първо, според мен е ясно, че описаният по-горе договор за лизинг на моторно превозно средство с отчитане на пробега не попада в приложното поле на Директива 2008/48[26]. Член 2, параграф 1 от Директива 2008/48 се отнася до „договори за кредит“, както са определени в член 3, буква в) от нея. От член 2, параграф 2, буква г) следва, че Директива 2008/48 се прилага спрямо договорите за лизинг само когато в тях или в отделно споразумение е предвидено задължение за лизингополучателя да закупи предмета на договора[27]. Поради това само в тези ясно определени случаи договорите за лизинг могат да се считат за договори за кредит по смисъла на Директива 2008/48. От акта за преюдициално запитване по дело C-38/21 е видно, че нито договорът за лизинг с отчитане на пробега, нито отделно споразумение съдържа задължение за закупуване на моторното превозно средство.

93. Не приемам довода на запитващата юрисдикция, че е възможно да се приложат по аналогия разпоредбите на Директива 2008/48, тъй като договорите за лизинг с отчитане на пробега по принцип са предназначени да доведат до пълна амортизация на превозното средство вследствие използването му през срока на лизинга. Стигам до този извод само тъй като от приложното поле на Директива 2008/48 недвусмислено са изключени договорите за лизинг без задължение за закупуване[28]. При всички положения, както правилно отбелязват BMW Bank и германското правителство, в случая не съществува празнота в правото, която да обоснове прилагането по аналогия на различни норми.

94. Второ, що се отнася до прилагането на Директива 2002/65, в член 1, параграф 1 от нея е посочен нейният предмет, а именно сближаването на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки по отношение на дистанционната търговия на потребителски финансови услуги[29]. В член 2, буква б) от Директива 2002/65 понятието „финансова услуга“ е определено като „всяка услуга от банково, кредитно, застрахователно, лично-пенсионно, инвестиционно или платежно естество“[30].

95. Споделям становището на германското правителство, че договор за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство не е договор за „услуга от банково […] естество“ по смисъла на член 2, буква б) от Директива 2002/65. Разглежданият вид договор се предлага почти изключително само от банки, които са собственост на производители на моторни превозни средства, както в настоящото дело, или от предприятия, специализирани в предлагане на моторни превозни средства на лизинг, като например дружества, които предоставят услуги по отдаване на автомобили под наем. Въпреки че този въпрос трябва да се провери от запитващата юрисдикция, договорите за лизинг с отчитане на пробега не представляват търговски стоки на институциите, които биха могли да се квалифицират като „големи“ банки. Обстоятелството, че банка е страна по договор за лизинг на моторно превозно средство с отчитане на пробега, само по себе си

[26] Всички страни, представили становища по дело C-38/21, както и Bundesgerichtshof споделят този извод.

[27] Смята се, че съществува такова задължение, ако кредиторът едностранно реши така. По дело C-38/21 BMW Bank твърди, че не би могла да вземе такова едностранно решение. Този въпрос следва да се реши от запитващата юрисдикция.

[28] Вж. в този смисъл и по аналогия решение от 18 септември 2019 г., Riel (C-47/18, EU:C:2019:754, т. 43).

[29] Съображение 14 от Директива 2002/65 посочва също, че Директивата „обхваща всички финансови услуги, които подлежат на предоставяне от разстояние“.

[30] Това определение е идентично с посоченото в член 2, точка 12 от Директива 2011/83, член 3, параграф 3, буква г) от която предвижда, че Директивата не се прилага за договори за финансови услуги.

не е достатъчно, за да го приравни на „услуга от банково естество“. Както е пояснено по-долу, за да е това така, е необходимо въпросният договор да изпълнява финансова функция.

96. Въпросът, който се поставя, е по-скоро дали такъв договор за лизинг може да представлява „услуга от […] кредитно […] естество“ по смисъла на член 2, буква б) от Директива 2002/65. Тъй като Директивата не съдържа определение на понятието „кредитно“, за тълкуването му би могло да се ползва определението на понятието „договор за кредит“ съгласно член 3, буква в) от Директива 2008/48. Ако се възприеме този подход, договорите за лизинг, които не предвиждат задължение за закупуване, не се отнасят до „услуга от кредитно естество“, тъй като, както поясняват в точка 92 от настоящото заключение, те не са договори за кредит по смисъла на Директива 2008/48. Това решение ми се струва до известна степен изкуствено, тъй като не може да се изключи, че когато приема Директива 2002/65, законодателят възприема по-широко тълкуване на понятието за кредит в сравнение с приетото по-късно в Директива 2008/48.

97. Споделям виждането на страните, представили становища по дело C-38/21, че отговорът на този въпрос зависи от определянето на основната цел на договора за лизинг на моторно превозно средство с отчитане на пробега, която не включва задължение за закупуване на превозното средство. Според мен може да се счита, че този договор е свързан с финансова услуга и следователно попада в приложното поле на Директива 2002/65 само ако изпълнява основно функция за финансиране.

98. Споделям анализа на BMW Bank и на германското правителство, че основният предмет на този договор е да се даде възможност на потребителя да използва избрано от него превозно средство за определен период срещу заплащането на месечна вноска.

99. Действително, както изтъква Комисията, по договора за лизинг потребителят получава финансова помощ, предназначена да улесни използването на вещи или имущество. Договорът за лизинг заменя финансирането на това начинание, за осъществяването на което в противен случай потребителят трябва да се погрижи по друг начин. Както изтъква и Комисията с известна двусмисленост, този договор представлява средство за „финансиране на използването на превозно средство“.

100. Според мен договорът за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство не изпълнява, стриктно погледнато, финансова функция за потребителя, в смисъл че му дава възможност да закупи превозно средство на разсрочено плащане. Лизингодателят не предоставя на потребителя финансови средства за тази цел. Той закупува превозното средство и е негов собственик за срока на договора за лизинг с отчитане на пробега и след изтичането му, въпреки че потребителят е този, който е избрал превозното средство. Потребителят не следва да покрие изцяло направените от лизингодателя разходи за придобиването на превозното средство и извършените по договора плащания не компенсират непременно тези разходи. Лизингодателят поема и рисковете, свързани с остатъчната стойност на превозното средство след изтичането на договора. Както правилно отбелязва германското правителство, предвиденото в договора за лизинг обезщетение за прекомерно или недостатъчно използване на превозното средство не гарантира на лизингодателя ползата от конкретна остатъчна стойност или пълно покриване на амортизацията вследствие на използването на превозното средство.

101. Комисията изтъква също, че по силата на такъв договор потребителят поема права и задължения, които обикновено са на собственика на превозното средство, в това число заплащане на застрахователни премии, на разходите за поддръжка и на данъците, както и риска от вреди или загуби. Освен това потребителят е този, който трябва да предяви евентуални претенции за недостатъци срещу трети лица. Тези права и задължения обаче продължават да съществуват през целия срок на използване на превозното средство, определен в договора за лизинг, и се ограничават до рисковете, произтичащи от използването, което в крайна сметка се осъществява от потребителя.

102. Ето защо смятам, че договор за лизинг на моторно превозно средство с отчитане на пробега, който не предвижда задължение за закупуване, не попада в приложното поле на Директива 2002/65[31].

103. Трето, считам, че такъв договор има характер на договор за услуга по смисъла на Директива 2011/83, която се прилага към „всички договори, сключени между търговец и потребител“[32]. Директива 2011/83 определя „договора за услуга“ като всеки договор, който не е договор за продажба по смисъла на член 2, точка 5 от нея[33], по силата на който търговецът предоставя или се задължава да предостави услуга на потребителя, а потребителят заплаща или се задължава да заплати цената за нея[34]. Този вид договори ясно включва договори като разглеждания по дело C-38/21, с който търговец прехвърля на потребител срещу заплащане правото да използва моторно превозно средство за определен период от време[35].

104. За пълнота на изложението ще добавя, че въз основа на анализа ми се налага заключението, че разглежданият договор за лизинг с отчитане на пробега не преследва едновременно целта да се предостави финансиране и да се прехвърли правото на използване на превозното средство. От това следва, че не споделям тълкуването на Комисията, че Директива 2002/65 се прилага паралелно с Директива 2011/83. Този подход е несъвместим с две фактически обстоятелства. Приложното поле на всяка от директивите е точно определено. Налице е единен и неделим договор, по който потребителят ползва превозно средство срещу заплащане на възнаграждение. Следователно едновременното прилагане на няколко директиви спрямо този договор би накърнило правната сигурност и целта да се осигури висока степен на защита на потребителите.

105. При тези обстоятелства предлагам на Съда да отговори на петия въпрос по дело C-38/21, че договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега в километри — сключвани за срок от приблизително от две до три години, в които е включена стандартизирана клауза за изключване на правото на прекратяване на договора

[31] В съдебното заседание Комисията приема с известно колебание, че разглежданият договор за лизинг с отчитане на пробега попада в приложното поле на тази директива.

[32] Член 3, параграф 1 от Директива 2011/83. Съгласно член 3, параграф 3, буква г) от Директива 2011/83 тя не се прилага за договори за финансови услуги.

[33] Член 2, точка 5 от Директива 2011/83 определя „договора за продажба“ като „всеки договор, по силата на който търговецът прехвърля или се задължава да прехвърли собствеността на стоки на потребителя, а потребителят заплаща или се задължава да заплати цената за тях, включително договорите, имащи за предмет едновременно стоки и услуги“.

[34] Решение от 31 март 2022 г., CTS Eventim (C-96/21, EU:C:2022:238, т. 31 и цитираната съдебна практика). От член 2, точка 6 от Директива 2011/83 следва, че понятието „договор за услуга“ трябва да се разбира в смисъл, че включва всички договори, които не спадат към понятието „договор за продажба“ (решение от 12 март 2020 г., Verbraucherzentrale Berlin, C-583/18, EU:C:2020:199, т. 22).

[35] Както посочвам в точка 100 от настоящото заключение, с разглеждания в главното производство договор за лизинг не се прехвърля правото на собственост върху вещ. Банката запазва собствеността си върху превозното средство по време на договора и след прекратяването му.

на общо основание, като в самия договор или в отделно споразумение не се предвижда задължение за потребителя да закупи предмета на договора, а такова задължение се смята, че съществува, ако лизингодателят вземе едностранно решение в този смисъл, при което потребителят е длъжен да сключи застраховка на превозното средство за покриване на всички рискове (пълно автокаско), той е отговорен за предявяването на претенциите за недостатъци по отношение на трети лица (по-специално пред търговеца и производителя на превозното средство) и поема риска от загуба, повреда и други намаления на стойността — попадат в приложното поле на Директива 2011/83. Те не представляват нито договори за кредит по смисъла на член 3, буква в) от Директива 2008/48, нито договори за финансови услуги по смисъла на член 2, точка 12 от Директива 2011/83 и член 2, буква б) от Директива 2002/65.

2. По шестия въпрос по дело C-38/21

106. С този въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали предвид обстоятелствата, при които е сключен разглежданият в главното производство договор за лизинг с отчитане на пробега, както са описани в точка 42 от настоящото заключение, този договор трябва да се счита за „договор извън търговския обект“ по смисъла на член 2, точка 8 от Директива 2011/83. По-специално, запитващата юрисдикция иска да се установи дали обектът на търговеца на автомобили, където потребителят е подал заявление за сключване на договор за лизинг, следва да се счита за „търговски обект“ по смисъла на член 2, точка 9 от посочената директива, ако търговецът само участва в подготвянето на договора, без да има представителна власт да го сключи.

107. В член 2, точка 8, буква а) от Директива 2011/83 понятието „договор извън търговския обект“ е определено като всеки договор между търговеца и потребителя, „сключен при едновременното физическо присъствие на търговеца и на потребителя на място, което е различно от търговския обект на търговеца“. Според член 2, точка 9, буква а) от тази директива „търговски обект“ означава „всеки недвижим обект за търговия на дребно, в който търговецът осъществява постоянно дейността си“.

108. От съображение 22 от Директива 2011/83 следва, че понятието „търговски обект“ трябва да се тълкува широко и че за такъв следва да се смята обектът на лице, което действа от името или за сметка на търговеца, както е определено в посочената директива. Член 2, точка 2 от Директива 2011/83 определя понятието „търговец“ като всяко физическо лице или юридическо лице, което действа, включително чрез посредничеството на друго лице, действащо от негово име или за негова сметка, за цели, които влизат в рамките на неговата търговска или стопанска дейност, занаят или професия във връзка с договори, попадащи в приложното поле на тази директива.

109. От изложеното може да се заключи, че определящият критерий за това дали търговският обект на лице, което действа като посредник, в случая търговецът на автомобили, може да се квалифицира като „търговски обект“ на търговеца, е дали това лице действа от името или за сметка на търговеца.

110. Съгласно съображение 16 от Директива 2011/83 тя не следва да засяга националното право относно правното представителство, като например правилата относно лицето, което действа от името или за сметка на търговеца. От това следва, че за да се отговори на този въпрос, запитващата юрисдикция е тази, която трябва да прецени в светлината на националното право съществуващото правоотношение между търговеца на автомобили и

банката при обстоятелствата по настоящото дело, както и да установи дали от това правоотношение може да се направи извод, че търговецът на автомобили е действал от името или за сметка на банката.

111. Независимо че този въпрос се отнася до националното право, Директива 2011/83 дава някои насоки относно начина, по който следва да се подходи към тази въпрос. В това отношение, макар член 2, точка 8, буква а) от Директива 2011/83 да се позовава на „сключен“ договор, струва ми се, че за да може обектът на посредника да се счита за „търговски обект“ на търговеца, не е необходимо посредникът да е специално упълномощен за сключването на договора с потребителя.

112. Следователно участието на посредника на етапа на преговорите за сключване на договора е достатъчно, за да се счита обектът му за търговски обект на търговеца, при условие че това участие е достатъчно съществено и включва задължение на посредника да предостави на потребителя информацията по член 5 от Директива 2011/83.

113. Накрая, изглежда, че целта на разпоредбите относно „договорите извън търговския обект“ е посочена в съображение 21 от Директива 2011/83, съгласно което, когато се намира извън търговския обект на търговеца, потребителят може да бъде поставен под потенциален психологически натиск или да бъде изправен пред елемент на изненада, независимо дали той е поискал посещението на търговеца или не[36]. Тези разпоредби очевидно нямат за цел да се защитят потребителите, които по своя вътрешна подбуда отиват в обект, в който могат да очакват, че ще бъдат убеждавани от търговеца да сключат договор. Ето защо не съм убеден, че потребител, който желае да закупи моторно превозно средство, би бил изненадан, когато при посещение в обект на търговец на автомобили, свързан с банка, която предлага договори за лизинг, получи предложение за сключване на договор от този вид.

114. При тези обстоятелства предлагам на Съда да отговори на шестия въпрос по дело C-38/21, че член 2, точка 9 от Директива 2011/83 трябва да се тълкува в смисъл, че търговският обект на лице, което действа от името или за сметка на търговеца съгласно определението в член 2, точка 2 от тази директива, трябва да се счита за търговски обект на този търговец. Запитващата юрисдикция следва да прецени дали с оглед на конкретните обстоятелства по делото и в съответствие с националното право посредникът е действал от името или за сметка на търговеца с цел договаряне или сключване на договора за лизинг с отчитане на пробега.

3. По седмия въпрос по дело C-38/21

115. С този въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали предвиденото в член 16, буква л) от Директива 2011/83 изключение от правото на отказ се прилага към договор за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство.

116. Членове 9—15 от Директива 2011/83 предоставят на потребителя право на отказ след сключването на договор от разстояние или договор извън търговския обект, както са определени съответно в член 2, точки 7 и 8 от нея, и съдържат условията и реда за упражняване на това право. Член 16 от Директива 2011/83 предвижда изключения от правото на отказ, по-специално от договори за услуги по отдаване на автомобили под

[36] Решение от 7 август 2018 г., Verbraucherzentrale Berlin (C-485/17, EU:C:2018:642, т. 33 и 34).

наем, предвиждащи конкретна дата или срок за изпълнение. Тази разпоредба трябва да се тълкува стриктно, тъй като дерогира норми от правото на Съюза за защита на потребителите [37].

117. Първо, що се отнася до въпроса дали договорите за лизинг с отчитане на пробега са договори за предоставяне на услуги по отдаване на автомобили под наем, от съдебната практика следва, че понятието „услуги по отдаване на автомобили под наем“ се отнася до „постав[яне] на разположение на потребителите [на] средство за придвижване“ [38]. Съдът приема също, че целта на договора за наем на превозно средство е да се даде възможност за осъществяване на превоз на пътници [39]. С оглед на тези елементи на пръв поглед може да изглежда, че договорът за лизинг с отчитане на пробега, чиято цел е да предостави на потребителя ползването на моторно превозно средство, попада в обхвата на понятието „предоставяне на услуги по отдаване на автомобили под наем“.

118. От съображение 49 от Директива 2011/83 обаче следва, че преследваната с член 16, буква л) от посочената директива цел се състои в защитата на търговеца от риска, свързан с резервирането на определен капацитет, за запълването на който той може да има затруднения, в случай че бъде упражнено правото на отказ [40]. От практиката на Съда следва също, че член 16, буква л) цели по-специално да предвиди защита за доставчиците на определени услуги, така че те да не търпят непропорционални неудобства, свързани с отмяна в кратък срок, при която потребителят не дължи разходи или не посочва причини [41]. За разлика от Комисията, не съм убеден, че при договорите за лизинг на моторно превозно средство е налице такъв риск или непропорционални неудобства, тъй като в случай на упражняване на право на отказ лизингодателят, който остава собственик на превозното средство, има възможност да го използва за други цели като например отдаване под наем или препродажба. Ето защо смятам, че предвиденото в член 16, буква л) от Директива 2011/83 изключение от правото на отказ не се прилага в случай като разглеждания в главното производство. В този контекст отбелязвам също, че от обстоятелството, че изключението се прилага, когато договорът предвижда „конкретна дата или срок на изпълнение“, следва, че намерението на законодателя е било да включи само краткосрочното отдаване на автомобили под наем.

119. При тези обстоятелства предлагам на Съда да отговори на седмия въпрос по дело C-38/21, че член 16, буква л) от Директива 2011/83 трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в него изключение не се прилага към договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега.

4. По осмия въпрос по дело C-38/21

120. С този въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали договор за лизинг с отчитане на пробега като разглеждания в главното производство може да се квалифицира като „договор от разстояние“ по смисъла на член 2, буква а) от Директива

[37] Решение от 14 май 2020 г., NK (Проект за еднофамилна къща) (C-208/19, EU:C:2020:382, т. 40 и цитираната съдебна практика).

[38] Вж. в този смисъл решения от 10 март 2005 г., easyCar (C-336/03, EU:C:2005:150, т. 23, 26 и 27), и от 12 март 2020 г., Verbraucherzentrale Berlin (EU:C:2020:199, т. 30).

[39] Решение 12 март 2020 г., Verbraucherzentrale Berlin (C-583/18, EU:C:2020:199, т. 34).

[40] Решение от 31 март 2022 г., CTS Eventim (C-96/21, EU:C:2022:238, т. 44).

[41] Вж. по аналогия решение от 10 март 2005 г., easyCar (C-336/03, EU:C:2005:150, т. 28).

2002/65 и член 2, точка 7 от Директива 2011/83, когато потребителят има личен контакт само с посредник, който подготвя договора и може да го информира за предлаганата услуга, но няма представителна власт да представлява търговеца за сключване на договора.

121. Член 2, точка 7 от Директива 2011/83 определя „договора от разстояние“ като всеки договор, сключен между търговеца и потребителя в рамките на организирана система за продажби от разстояние или предоставяне на услуги от разстояние без едновременното физическо присъствие на търговеца и потребителя, чрез изключителното използване на едно или повече средства за комуникация от разстояние до сключването на договора, включително и момента на сключване на договора. Член 2, буква а) от Директива 2002/65 съдържа много сходно определение [42].

122. Според мен договорът не е сключен чрез „изключителното“ използване на едно или повече средства за комуникация от разстояние „до“ сключването му, когато в преговорите за този договор е участвал посредник от името или за сметка на търговеца, като е предоставил на потребителя лично подробна информация за съдържанието на договора и е отговорил на въпросите му.

123. Член 2, точка 2 от Директива 2011/83 определя като търговец всяко лице, което действа от свое име или за своя сметка. Според мен не е определящ фактът, че това лице не разполага с правомощието да действа от името или за сметка на търговеца за сключването на договора, тъй като участието му на етапа на преговорите е достатъчно. Във връзка с това от съображение 20 от Директива 2011/83 следва, че макар определението за договор от разстояние да обхваща и хипотезите, при които потребителят отива в търговски обект, за да получи информация за стоки или услуги и впоследствие договаря и сключва договора от разстояние, договорът, преговорите за който са водени в търговския обект на търговеца и който е сключен чрез средство за комуникация от разстояние, не се счита за договор от разстояние.

124. В настоящия случай от представените от запитващата юрисдикция факти следва, че в присъствието на VK търговецът на автомобили е изчислил различните елементи на договора за лизинг с отчитане на пробега (срок на лизинга, първоначална сума и размер на месечните вноски), обсъдил ги е с VK и е имал право и е могъл да отговори на всички поставени от VK въпроси. При тези обстоятелства би могло да се счита, че VK не просто е получил информация за договора за лизинг с отчитане на пробега, а всъщност е участвал „физически“ в преговорите с търговеца на автомобили за сключването на този договор, който следователно не трябва да се счита за договор от разстояние. Запитващата юрисдикция следва да установи в светлината на националното право и конкретните обстоятелства по делото дали търговецът на автомобили е бил упълномощен да действа от името или за сметка на банката, поне да участва в преговорите за сключване на разглеждания договор за лизинг с отчитане на пробега, и дали степента на участие на търговеца на автомобили може да се приравни на договаряне.

125. За пълнота на изложението отбелязвам, че запитващата юрисдикция не посочва дали договорът е сключен в рамките на „организирана система за продажби от разстояние или предоставяне на услуги от разстояние“ [43]. Отново тя е тази, която следва да установи дали това обстоятелство е налице.

[42] Ограничавам анализа си до член 2, точка 7 от Директива 2011/83, тъй като според мен Директива 2002/65 не се прилага спрямо разглеждания договор за лизинг с отчитане на пробега.

[43] Вж. член 2, точка 7 от Директива 2011/83.

126. Ето защо предлагам на Съда да отговори на осмия въпрос по дело C-38/21, че член 2, точка 7 от Директива 2011/83 трябва да се тълкува в смисъл, че договорът не може да се квалифицира като договор от разстояние, когато при физическото присъствие на потребителя в преговорите за сключване на договора се включва лице, действащо от името или за сметка на търговеца. Запитващата юрисдикция следва да прецени дали при конкретните обстоятелства по делото и съгласно националното право посредникът е действал от името или за сметка на търговеца в преговорите за сключване на договора за лизинг с отчитане на пробега.

5. Междинно заключение

127. Ако с оглед на отговорите, които получава от Съда, запитващата юрисдикция установи, че разглежданият в главното производство договор за лизинг с отчитане на пробега представлява договор извън търговския обект или договор от разстояние и че предвиденото в член 16, буква л) от Директива 2011/83 изключение от правото на отказ от договора не се прилага по отношение на този договор, тя следва по принцип да заключи, че VK се ползва от това право на основание член 9, параграф 1 от посочената директива [44].

128. При тези обстоятелства запитващата юрисдикция все пак би трябвало да провери дали VK е упражнил това право в срока, предвиден в член 9, параграф 2 от Директива 2011/83, евентуално във връзка с член 10 от посочената директива. Тъй като не може да се изключи, че VK се е ползвал от право на отказ, третият и четвъртият въпрос, отправени от запитващата юрисдикция по дело C-38/21, са релевантни за разрешаването на спора в главното производство [45]. Що се отнася до отговора на четвъртия въпрос по дело C-38/21, който Съдът иска да разгледам, ще препратя към анализа си на съответния въпрос по дела C-47/21 и C-232/21, изложен в точки 149—158 от настоящото заключение.

Б. По дела C-47/21 и C-232/21

1. По първия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21

129. С първия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21 по същество се цели да бъде установено дали Директива 2008/48 изключва национална правна уредба, която установява законова презумпция, че търговецът изпълнява задължението си да информира потребителя за правото на отказ, като включи в договора клауза, съответстваща на предвиден в закона образец, която не отговаря на изискванията на тази директива. В този случай трябва ли запитващата юрисдикция да остави без приложение тази национална правна уредба?

130. Що се отнася до първата част от въпроса, всеки от разглежданите по дела C-47/21 и C-232/21 договори за кредит съдържа клауза, съгласно която срокът за отказ започва да тече след сключването на договора, но едва след като кредитополучателят получи цялата задължителна информация, изисквана съгласно член 492, параграф 2 от BGB. Тази

[44] И обратно, ако запитващата юрисдикция установи, че разглежданият в главното производство договор за лизинг с отчитане на пробега не представлява договор извън търговския обект или договор от разстояние, или че представлява такъв договор, но по отношение на него се прилага предвиденото в член 16, буква л) от Директива 2011/83 изключение от правото на отказ, тя следва по принцип да стигне до извода, че VK не се ползва от това право.

[45] В допълнението към първоначалното си запитване запитващата юрисдикция посочва, че ако Съдът стигне до извода, че разглежданият в главното производство договор за лизинг с отчитане на пробега не попада в приложното поле на Директива 2008/48, първият и вторият въпрос по дело C-38/21 вече няма да са релевантни.

разпоредба препраща към член 247, параграфи 6—13 от EGBGB, който от своя страна препраща към други разпоредби от BGB. Клауза от този вид е на практика идентична с тази, за която в решение Kreissparkasse Saarlouis Съдът приема, че противоречи на член 10, параграф 2, буква п) от Директива 2008/48 [46].

131. Клаузата в посочените договори за кредит съответства и на образеца, предвиден в приложимата към онзи момент редакция на приложение 7 към EGBGB [47]. Член 247, параграф 6, трето изречение и член 247, параграф 12, точка 1, трето изречение от EGBGB установяват презумпция за законосъобразност, според която, когато договорът съдържа клауза, съответстваща на този образец, той отговаря на законовите изисквания за предоставяне на информация относно правото на отказ.

132. Що се отнася до информацията, посочена в член 10 от Директива 2008/48, Съдът приема, че член 10, параграф 2, буква п) от тази директива не допуска договор за кредит да препраща към национална разпоредба, която от своя страна препраща към други национални разпоредби. Следователно национална правна уредба, която въвежда презумпция за законосъобразност като описаната в точка 131 от настоящото заключение, също е несъвместима с тази директива. Изглежда, повечето от страните споделят това мнение пред Съда. Германското правителство дори посочва както в писменото си становище, така и в съдебното заседание, че считано от 15 юни 2021 г., е внесло изменения в предвидения в приложение 7 към EGBGB образец, за да се съобрази с тълкуването на Съда в решение Kreissparkasse Saarlouis [48].

133. Втората част от този въпрос се отнася до правните последици от установяването на несъвместимост с Директива 2008/48 на презумпцията за законосъобразност, установена в член 247, параграф 6, трето изречение и член 247, параграф 12, точка 1, трето изречение от EGBGB.

134. Съгласно постоянната практика на Съда тълкуването, което последният дава на норма от правото на Съюза, уточнява и изяснява значението и приложното поле на тази норма, както тя трябва или е трябвало да се разбира и прилага от момента на нейното влизане в сила. Така разтълкувана, нормата трябва да се прилага от съда дори към правоотношения, установени след влизането ѝ в сила и преди решението по искането за тълкуване, ако освен това са налице условията, които позволяват пред компетентните юрисдикции да се отнесе спор по прилагането на посочената норма [49]. Отново съгласно постоянната съдебна практика националните юрисдикции са задължени във възможно най-голяма степен да тълкуват вътрешното си право по начин, съответстващ на правото на Съюза, и да признаят на частноправните субекти възможността да бъдат обезщетени при накърняване на правата им поради нарушение на правото на Съюза, за което отговорност носи държава членка [50]. В това отношение една национална юрисдикция не би имала основание да приеме, че е

[46] Вж. бележка под линия 16 към настоящото заключение.

[47] Към момента на настъпване на фактите по главното производство в предвидения в приложение 7 към EGBGB образец не се съдържа цялата информация, която трябва да бъде предоставена на кредитополучателя, а само сее препраща към член 492, параграф 2 от BGB.

[48] Вж. бележка под линия 16 към настоящото заключение.

[49] Решение от 5 септември 2019 г., Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, т. 53 и цитираната съдебна практика).

[50] Решение от 18 януари 2022 г., Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, т. 26 и цитираната съдебна практика).

изправена пред невъзможност да тълкува национална разпоредба в съответствие с правото на Съюза единствено поради факта, че тази разпоредба е тълкувана в несъвместим с това право смисъл [51].

135. Задължението на националната юрисдикция да се позове на съдържанието на директива при тълкуването и прилагането на съответните норми от вътрешното право обаче е ограничено от общите принципи на правото. Освен това то не може да служи за основа на тълкуване contra legem на националното право [52]. По настоящите дела запитващата юрисдикция посочва, че Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) е постановил, че не е възможно разглежданите национални разпоредби да се тълкуват в съответствие с Директива 2008/48 и следователно би било contra legem. Тази теза поддържат C. Bank, Volkswagen Bank, Audi Bank и германското правителство.

136. Когато не може да тълкува националната правна уредба в съответствие с изискванията на правото на Съюза, националният съд, натоварен в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите от правото на Съюза, е длъжен по силата на принципа на предимство на правото на Съюза да гарантира пълното им действие, като при необходимост по собствена инициатива оставя без приложение противоречащите им разпоредби от националното законодателство, дори да са по-късни, без да е необходимо да иска или да изчаква тяхната предварителна отмяна по законодателен път или по какъвто и да било друг ред, предвиден в конституцията [53]. Разпоредба от правото на Съюза, лишена от директен ефект, в това си качество обаче не може да бъде изтъквана в спор, попадащ в обхвата на правото на Съюза, с цел да не се приложи евентуално противоречаща ѝ разпоредба от националното право [54].

137. По настоящите дела не е необходимо да се установи дали разглежданите разпоредби от Директива 2008/48 имат директен ефект. Както припомни Съдът неотдавна в решение Thelen Technopark Berlin [55], а C. Bank, Volkswagen Bank, Audi Bank, германското правителство и Комисията отбелязват в съответните си писмени становища, съгласно постоянната съдебна практика директива не може сама по себе си да поражда задължения за частноправен субект и следователно тя самата не може да му бъде противопоставяна пред национална юрисдикция. Тъй като споровете в главните производства са между потребители и частни банки, от запитващата юрисдикция не може да се изисква да не прилага разглежданите национални разпоредби само с позоваване на Директива 2008/48.

138. Както посочва Комисията в писменото си становище, за Федерална република Германия обаче може да възникне извъндоговорна отговорност поради това, че националната ѝ правна уредба е в противоречие с Директива 2008/48. Както Съдът припомни в решение Thelen Technopark Berlin [56], увредената от несъответствието на националното право с правото на Съюза страна би могла да се позове на съдебната практика, произтичаща от решение Francovich и др. [57], за да получи евентуално обезщетение за претърпяната вреда.

[51] Решение от 5 септември 2019 г., Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, т. 55).

[52] Решение от 18 януари 2022 г., Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, т. 28 и цитираната съдебна практика).

[53] Решение от 24 юни 2019 г., Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, т. 58 и цитираната съдебна практика).

[54] Пак там, точка 62.

[55] Решение от 18 януари 2022 г., Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, т. 32 и цитираната съдебна практика).

[56] Пак там, точка 41 и цитираната съдебна практика.

[57] Решение от 19 ноември 1991 г., Francovich и др. (C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428).

139. В светлината на изложеното предлагам на Съда да отговори на първия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21, че член 10, параграф 2, буква п) от Директива 2008/48 във връзка с член 14, параграф 1 от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национални разпоредби като разглежданите в главното производство, които установяват презумпция за законосъобразност, по силата на която, когато договор за кредит съдържа клауза, съответстваща на предвиден в закона образец, тази клауза отговаря на националните законови изисквания за предоставяне на информация за правото на отказ, въпреки че тя не отговаря на изискванията на член 10, параграф 2, буква п) от тази директива. Националният съд, сезиран със спор между частноправни субекти, не е длъжен само въз основа на правото на Съюза да не прилага тези национални разпоредби, дори ако те противоречат на член 10, параграф 2, буква п) от Директива 2008/48, като това не засяга правото на страната, която е увредена в резултат от несъответствието на националното право с правото на Съюза, да иска обезщетение за произтичащите от това вреди.

140. С оглед на предложения отговор на настоящия въпрос според мен не е необходимо произнасяне по искането на германското правителство да се ограничи действието на решението на Съда до датата на произнасянето му. Следва да се отбележи, че това запитване е отправено, в случай че Съдът приеме или че „понятието за презумпция за законосъобразност като такова, т.е. независимо дали тази презумпция се прилага при условия, съответстващи на членове 10 и 14 от Директива [2008/48], противоречи на правото на Съюза“, или че презумпцията не следва да се прилага, тъй като противоречи на член 10, параграф 2, буква п) от Директива 2008/48 и тази разпоредба от Директивата се прилага непосредствено. В настоящия случай не е налице нито една от тези две хипотези.

2. По втория въпрос по дела C-47/21 и C-232/21

141. Вторият въпрос, който е разделен на няколко подвъпроса, се отнася до информацията, която член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 изисква да бъде включена в договор за потребителски кредит. Запитващата юрисдикция иска да се установи по-специално дали срокът за отказ започва да тече в съответствие с член 14, параграф 1 от тази директива едва когато информацията е предоставена пълно и вярно. Ако това не е така, тя иска да се установят критериите, които определят от кой момент се счита, че срокът за отказ започва да тече.

142. Изискването в договора за кредит да се включи по ясен и кратък начин информацията, предвидена в член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, има за цел да се даде възможност на потребителя да познава своите права и задължения по договора за кредит [58]. Познаването и правилното разбиране на тази информация от страна на потребителя са необходими за точното изпълнение на този договор, и по-специално за упражняването на правата на потребителя, сред които е и правото му на отказ [59]. Както отбелязва Съдът в решение Kreissparkasse Saarlouis, това изискване допринася за постигането на преследваната с Директива 2008/48 цел да се установи във връзка с потребителските кредити пълна и задължителна хармонизация в редица ключови области, която се приема като необходима,

[58] Вж. съображение 31 от Директива 2008/48 и решение Kreissparkasse Saarlouis (т. 35 и цитираната съдебна практика). Вж. също заключението на генералния адвокат Hogan по съединени дела Volkswagen Bank и др. (C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:629, т. 46).

[59] Решение Kreissparkasse Saarlouis (т. 45).

за да се осигури високо и равностойно равнище на защита на интересите на всички потребители в Съюза и за да се улесни изграждането на добре функциониращ вътрешен пазар на потребителски кредити [60].

143. Както правилно отбелязва Комисията в писменото си становище, член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 представлява израз на стоящата в основата на тази директива система на защита, която се основава на идеята, че потребителят е в положение на по-слаба страна спрямо кредитора от гледна точка както на възможностите си да преговаря, така и на степента си на информираност, което го принуждава да приеме условията, установени предварително от кредитора, без да може да повлияе на съдържанието им [61].

144. От анализа на член 10, параграф 2 във връзка с член 14, параграф 1, втора алинея, буква б) от Директива 2008/48 следва, че 14-дневният срок за отказ започва да тече от деня на сключване на договора за кредит, ако договорът съдържа цялата задължителна информация. Ако в този ден на потребителя не е предоставена цялата задължителна информация, 14-дневният срок за отказ започва да тече от деня, в който той получи липсващата информация.

145. В светлината на изложената в точка 142 от настоящото заключение цел на член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 и факта, че информацията, към която препраща тази разпоредба, трябва да е посочена „по ясен и кратък начин“, подобно на Комисията смятам, че трябва да се приеме, че задължителната информация не е била включена по смисъла на тази директива, ако е толкова непълна или съществено невярна, че нейното съдържание въвежда потребителя в заблуждение относно правата и задълженията му [62]. Запитващата юрисдикция следва да провери дали настоящият случай действително е такъв.

146. Намирам за неубедителен довода, изложен от C. Bank, Volkswagen Bank, Audi Bank и германското правителство, който те се опитват да изведат от факта, че националното право вече предвижда санкции в случай на невярна задължителна информация в договора за кредит, поради което би било несъразмерно да се изисква срокът за отказ от договора да не започва да тече съгласно член 14, параграф 1, втора алинея, буква б) от Директива 2008/48. Срокът за отказ не започва да тече като пряка последица от факта, че кредиторът не е съобщил на потребителя задължителната информация по член 10, параграф 2 от тази директива. Тъй като Директива 2008/48 предвижда пълно хармонизиране, държавите членки не могат да пренебрегнат или да отменят член 14, параграф 1 от нея. Като се има предвид анализът ми в точка 145 от настоящото заключение, това изискване не може да се счита за несъразмерно.

147. Ще добавя, че противно на поддържаното от банките ответници, не може да става въпрос за възникване на „неограничено във времето право на отказ“. Както ще обясня в точка 150 от настоящото заключение, след като страните изпълнят изцяло договора, предвиденото в член 14 от Директива 2008/48 право на отказ вече не може да бъде упражнено.

[60] Пак там, точка 36 и цитираната съдебна практика. Вж. също съображение 9 от Директива 2008/48.

[61] Вж. по аналогия решение от 1 октомври 2015 г., ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, т. 39 и цитираната съдебна практика).

[62] По последния въпрос може да се отбележи, че в решение Home Credit Slovakia Съдът приема, че някои от данните по член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 са от такова естество, че не могат да засегнат способността на потребителя да прецени обхвата на своето задължение. Такива са например данните за името и адреса на компетентния надзорен орган, предвидени в член 10, параграф 2, буква х) от тази директива (решение от 9 ноември 2016 г., C-42/15, EU:C:2016:842, т. 72).

148. В светлината на изложеното предлагам на Съда да отговори на втория въпрос по дела C-47/21 и C-232/21, че член 14, параграф 1, втора алинея, буква б) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че срокът за отказ започва да тече едва когато потребителят получи пълно и по същество вярно задължителната информация, изисквана съгласно член 10, параграф 2 от тази директива, освен ако предоставената непълна или невярна информация е от такова естество, че не може да засегне способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения, което следва да се прецени от националния съд.

3. По четвъртия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21

149. С четвъртия си въпрос по дела C-47/21 и C-232/21[63] запитващата юрисдикция иска да се установи дали и при какви условия може да се квалифицира като злоупотреба упражняването от потребителя на правото на отказ в случай на договор за потребителски кредит. Съдът иска да насоча анализа си в два аспекта: първо, възможността да се обоснове ограничаване на упражняването на правото на отказ спрямо поведението на потребителя след отказа и второ, възможността потребителят да упражни правото си на отказ, когато страните са изпълнили договора за кредит изцяло[64]

150. Що се отнася до втория аспект на този въпрос, подкрепям подхода на генералния адвокат Hogan в заключението му по съединени дела Volkswagen Bank и др.[65] След като отбелязва, че член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 установява право на *отказ*, а не право на *разваляне*, и че изпълнението на договор представлява естествен начин за погасяване на договорните задължения, той стига до извода, че тази разпоредба трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в нея право на отказ повече не може да бъде упражнено, след като договорът за кредит бъде изцяло изпълнен от двете страни. Изводът му се потвърждава от съображение 34 от Директива 2008/48. То уточнява, че тази директива въвежда право на отказ при условия, сходни на предвидените в Директива 2002/65, а член 6, параграф 2, буква в) от последната уточнява, че установеното от нея право на отказ не се прилага за „договори, чието изпълнение е напълно приключено от двете страни по изричното искане на потребителя, преди потребителят да е упражнил правото си на оттегляне от договора“. Освен това генералният адвокат Hogan отбелязва, че целта на задълженията за предоставяне на информация съгласно член 10 от Директива 2008/48 е да се даде възможност на потребителите да се запознаят с обхвата на своите права и задължения по време на изпълнението на договора. Тези задължения вече не служат за друга цел, след като договорът е изцяло изпълнен.

151. Що се отнася до първия аспект, след като отбелязва, че в Директива 2008/48 няма разпоредби, които да уреждат въпроса за злоупотребата от потребителя с правата, предоставени му с тази директива, в решение Volkswagen Bank и др. Съдът потвърждава общия принцип на правото на Съюза, че правните субекти не могат с цел измама или злоупотреба да се позовават на нормите на това право[66]. Съответно той проверява дали

[63] Както отбелязвам в точка 128 от настоящото заключение, изложените по-долу съображения важат и за четвъртия въпрос по дело C-38/21.

[64] Вторият аспект на въпроса е релевантен за дело C-232/21, по което BQ е погасил кредита изцяло.

[65] Заключение на генералния адвокат Hogan по съединени дела Volkswagen Bank и др. (C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:629, т. 106—108).

[66] Прилагането на правната уредба на Съюза не може да се разпростре така, че да обхване сделките, които се извършват с цел чрез измама или злоупотреба да се ползват предимства, предвидени в правото на Съюза (решение от 6 февруари 2018 г., Altun и др., C-359/16, EU:C:2018:63, т. 49 и цитираната съдебна практика).

упражняването от потребителя на правото му на отказ съгласно член 14, параграф 1 от тази директива не е ограничено вследствие от прилагането на този общ принцип в контекста на разглежданото дело [67].

152. Препоръчвам на Съда да възприеме този анализ. Член 14 от Директива 2008/48 изрично предоставя на потребителя правото на отказ от договор за кредит. Упражняването на това право трябва да е в съответствие с правото на Съюза, неразделна част от което е общата забрана за злоупотреба с право. Отново споделям становището на генералния адвокат Hogan в заключението му по съединени дела Volkswagen Bank и др., че в областите, уредени от правото на Съюза, възможността за позоваване на злоупотреба при упражняването от дадено лице на право, което то черпи от правото на Съюза, трябва да се преценява само с оглед на този принцип, а не с оглед на изискванията на националното право [68].

153. В решение Cussens и др., което се отнася до оспорване на отказ за освобождаване от ДДС на продажби на недвижими имоти, Съдът приема, че принципът на забрана на злоупотребите, независимо от национална мярка за прилагането му във вътрешния правен ред, може да се приложи пряко, за да се откаже такова освобождаване, и принципите на правната сигурност и на защита на оправданите правни очаквания допускат този резултат [69]. От тази съдебна практика и от посоченото в точка 152 от настоящото заключение може да се направи извод, че не е необходимо германският законодател да приема закон, който оправомощава националния съд да ограничи упражняването на правото на отказ, когато това упражняване може да се счита за злоупотреба [70].

154. Съгласно постоянната съдебна практика, за да се докаже наличието на злоупотреба, са необходими, от една страна, съвкупност от обективни обстоятелства, от които следва, че въпреки формалното спазване на предвидените в правната уредба на Съюза условия целта, преследвана с тази правна уредба, не е постигната, и от друга страна, субективен елемент, изразяващ се в намерението да се получи предимство от правната уредба на Съюза, като изкуствено се създадат условията, необходими за получаването му [71]. Макар Съдът да може, когато се произнася по преюдициално запитване, да даде пояснения, за да насочи тълкуването на националната юрисдикция, последната е тази, която следва да провери дали в спора, с който е сезирана, е изпълнен фактическият състав на злоупотребата, като вземе под внимание всички факти и обстоятелства по случая [72].

155. В решение Volkswagen Bank и др. Съдът ограничава проверката си до обективния елемент, като приема, че когато търговецът не е предоставил на потребителя информацията, предвидена в член 10 от Директива 2008/48, и последният реши да се откаже от договора за кредит, след като е изтекъл 14-дневният срок от сключването на този договор, посоченият търговец не може да упрекне потребителя в злоупотреба с правото му на отказ, дори между момента на сключване на въпросния договор и на отказа от страна на потребителя да е изминало значително време. Съдът стига до този извод, след като

[67] Решение от 9 септември 2021 г., Volkswagen Bank и др. (C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:736, т. 120 и 121).

[68] Заключение на генералния адвокат Hogan по съединени дела Volkswagen Bank и др. (C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:629, т. 112).

[69] Решение от 22 ноември 2017 г., Cussens и др. (C-251/16, EU:C:2017:881, т. 44).

[70] Вж. в това отношение четвъртия въпрос, буква б), на запитващата юрисдикция.

[71] Решение от 9 септември 2021 г., Volkswagen Bank и др. (C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:736, т. 122 и цитираната съдебна практика).

[72] Решение от 14 април 2016 г., Cervati и Malvi (C-131/14, EU:C:2016:255, т. 35 и цитираната съдебна практика).

констатира, че целта на член 14 от Директива 2008/48 е да се позволи на потребителя да избере отговарящия най-добре на потребностите му договор. Следователно потребителят може да се откаже от сключен от него договор, за който установи, преди да изтече срокът за размисъл, че не съответства на потребностите му. Освен това целта на член 14, параграф 1, втора алинея, буква б) от Директива 2008/48 е да се гарантира, че потребителят получава цялата информация, необходима за да прецени обхвата на договорното му задължение и да се санкционира търговецът, който не му предоставя тази информация [73].

156. Съгласен съм с изразените от банките — ответници в главното производство, и от германското правителство становища, че като приема това, Съдът не изключва възможността в конкретен случай, характеризиращ се с особени обстоятелства, които надхвърлят простото изтичане на време, упражняването на правото на отказ от потребителя да се квалифицира като злоупотреба [74]. По-специално, считам, че по принцип от поведението на потребителя след отказа може да се направи извод, че той е злоупотребил с правото, което черпи от член 14, параграф 1 от Директива 2008/48. След като наличието на злоупотреба с право задължава националните юрисдикции да вземат под внимание всички релевантни факти и обстоятелства, те могат да вземат предвид и факти, настъпили след отказа от договора [75].

157. Поведението на потребителя след отказа от договора би могло да покаже, че преследваните от член 14 от Директива 2008/48 цели, посочени в точка 155 от настоящото заключение, всъщност не са постигнати или, с други думи, че резултатът от упражняването на правото на отказ противоречи на тези цели. Ако се вземе предвид това поведение, може също да се направят изводи относно наличието на субективния елемент, и по-конкретно да се установи, че потребителят е упражнил правото си на отказ от договора с единствената цел изкуствено да получи икономическо предимство, което не е предвидено в правото на Съюза.

158. В светлината на изложеното предлагам на Съда да отговори, че член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в тази разпоредба право на отказ не може да бъде упражнено, след като договорът за кредит е изцяло изпълнен от страните по него. Тази разпоредба не изключва възможността в конкретен случай, характеризиращ се с особени обстоятелства, които надхвърлят простото изтичане на времето, националният съд да прецени дали упражняването от потребителя на правото му на отказ представлява злоупотреба. За да установи наличието на такава злоупотреба в конкретен случай, националният съд трябва да вземе предвид всички релевантни факти и обстоятелства, включително, когато е необходимо, събития, настъпили след отказа.

4. По петия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21

159. С петия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21 запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 допуска национални разпоредби, които предвиждат, че когато договорът за кредит, по отношение на който потребителят е упражнил правото си на отказ, е свързан с договор за продажба на стоки, потребителят може да иска връщане на платените вноски по кредита, след като е върнал на

[73] Решение от 9 септември 2021 г., Volkswagen Bank и др. (C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:736, т. 123—126).

[74] Комисията също признава, че когато обективни и субективни обстоятелства сочат на злоупотреба от страна на потребителя, което следва да се прецени от запитващата юрисдикция, този потребител може по изключение да бъде възпрепятстван да упражни правото си на отказ.

[75] Вж. в този смисъл решение от 13 март 2014 г., SICES и др. (C-155/13, EU:C:2014:145, т. 34).

кредитодателя закупената стока или е представил доказателства, че я е върнал. Запитващата юрисдикция поставя и въпроса за съвместимостта с правото на Съюза на изводите, които Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) прави от това изискване за предварително връщане от гражданскопроцесуален аспект.

160. Както правилно отбелязва Комисията, Директива 2008/48 не съдържа разпоредба, която да урежда последиците от отказа от договор за кредит спрямо свързан договор за продажба [76].

161. Споделям становището на германското правителство и на Комисията, че при тези обстоятелства държавите членки трябва да определят тези последици в националното си право. Съображение 35 от Директива 2008/48 потвърждава този подход, тъй като предвижда, че в случаите, когато потребителят се отказва от договор за кредит, във връзка с който е получил стоки, тази директива „следва да не засяга начините, по които държавите членки уреждат въпросите за връщане на стоките или други свързани въпроси“ [77].

162. В настоящите случаи от писменото становище на германското правителство следва, че въпросните национални разпоредби се основават на член 13, параграф 3 от Директива 2011/83. Този подход сам по себе си не може да бъде подложен на критика, при условие че тези разпоредби не са по-неблагоприятни от тези, които уреждат подобни вътрешни положения (принцип на равностойност), нито да са определени така, че да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от общностния правов ред (принцип на ефективност) [78].

163. Запитващата юрисдикция не иска от Съда да ѝ съдейства при произнасянето по съответствието на въпросните национални разпоредби с принципа на равностойност, нито пък пред Съда са представени материали, които биха могли да породят съмнения относно съответствието им с този принцип.

164. Що се отнася до принципа на ефективност, в светлината на информацията, с която разполага Съдът, и предвид това, че запитващата юрисдикция може да направи евентуални проверки, не съм убеден, че изискването за предварително връщане може по принцип да направи практически невъзможно или прекомерно трудно за потребителя да упражни правото си на отказ по член 14, параграф 1 от Директива 2008/48. Изразените от запитващата юрисдикция опасения се основават по същество на предположението, че кредиторът ще оспори валидността на отказа и че потребителят трябва да предяви иск, за да получи връщане на вече месечните вноски. Ако в рамките на този иск се окаже, че предварителното връщане на превозното средство е било неоснователно, потребителят ще трябва да се опита да си го върне, като по този начин се изложи на риск от допълнителен съдебен спор. Ако предварителното връщане е било основателно, потребителят трябва да предяви искането си за връщане, без да може да запази превозното средство. Запитващата юрисдикция се позовава и на факта, че моторните превозни средства често са необходими за упражняването на професионална дейност и ангажират значителен капитал. Ако потребителите трябва да връщат моторните превозни средства на кредиторите, без да

[76] Такъв договор за кредит се определя като „свързан договор за кредит“, след като са изпълнени условията по член 3, буква н) от Директива 2008/48.

[77] Вж. също заключението на генералния адвокат Hogan по съединени дела Volkswagen Bank и др. (C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:629, т. 126—128).

[78] Вж. в този смисъл решение от 16 юли 2020 г., Caixabank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, т. 83).

знаят дали отказът е влязъл в сила и следователно без да им е известен срокът, в който ще получат връщане на платените вноски, за да могат да закупят други превозни средства, те ще се въздържат да се възползват от правото си на отказ от договора.

165. Изглежда, че изтъкнатите от запитващата юрисдикция различни съображения имат спекулативен характер. Те не са достатъчни, за да се установи, че изискването за предварително връщане създава съществена пречка, която вероятно ще накара потребителите да се въздържат от упражняване на правото си на отказ. Както обясняват банките ответници и германското правителство както в писмените си становища, така и в съдебното заседание, без да бъдат опровергани по същество, доста често срещана практика е потребителят, след като упражни правото си на отказ, да не върне превозното средство, а да продължи да го използва, без да обезщети кредитора за обезценяването му през този период.

166. Още по-малко съм убеден и в наличието на нарушение на принципа на ефективност в настоящите случаи, тъй като член 13, параграф 3 от Директива 2011/83 предвижда, че в случай на отказ на потребител от договор за продажба, попадащ в обхвата на тази директива, търговецът има право да отложи връщането на платената цена, докато не получи стоките обратно или докато потребителят не докаже, че е изпратил обратно стоките.

167. Според мен на втората част от петия въпрос трябва да се отговори по същия начин, както на първата. Както обяснява германското правителство в писменото си становище, прилагането по аналогия от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) на член 322, параграф 2 от BGB е само процесуална последица от изискването за предварително връщане.

168. При тези обстоятелства предлагам на Съда да отговори на петия въпрос по дела C-47/21 и C-232/21, че член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национални разпоредби, съгласно които в случай на договор за кредит, свързан с договор за продажба, след ефективното упражняване на правото на отказ на потребителя вземането на потребителя срещу кредитодателя за връщане на платените вноски по кредита не възниква, докато той не върне закупената стока на кредитодателя или не представи доказателства, че я е върнал на кредитодателя, и искът, предявен от потребителя за връщане на платените вноски по кредита, след като е върнал закупената стока, трябва да бъде отхвърлен като неоснователен, ако кредитодателят не е в забава да приеме стоката.

VI. Заключение

169. В светлината на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Landgericht Ravensburg (Областен съд Равенсбург, Германия) преюдициални въпроси по следния начин:

„(1) Договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега в километри — сключвани за срок от приблизително от две до три години, в които е включена стандартизирана клауза за изключване на правото на прекратяване на договора на общо основание, като в самия договор или в отделно споразумение не се предвижда задължение за потребителя да закупи предмета на договора, а такова

задължение се смята, че съществува, ако лизингодателят вземе едностранно решение в този смисъл, при което потребителят е длъжен да сключи застраховка на превозното средство за покриване на всички рискове (пълно автокаско), той е отговорен е за предявяването на претенциите за недостатъци по отношение на трети лица (по-специално пред търговеца и производителя на превозното средство) и поема риска от загуба, повреда и други намаления на стойността — попадат в приложното поле на Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година относно правата на потребителите, за изменение на Директива 93/13/ЕИО на Съвета и Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 85/577/ЕИО на Съвета и Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета. Те не представляват нито договори за кредит по смисъла на член 3, буква в) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета, нито представляват договори за финансови услуги по смисъла на член 2, точка 12 от Директива 2011/83 и член 2, буква б) от Директива 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година относно дистанционна търговия на потребителски финансови услуги и за изменение на Директива 90/619/ЕИО на Съвета и на Директиви 97/7/ЕО и 98/27/ЕО.

(2) Член 2, точка 9 от Директива 2011/83 трябва да се тълкува в смисъл, че търговският обект на лицето, което действа от името или за сметка на търговеца съгласно определението в член 2, точка 2 от тази директива, трябва да се счита за търговски обект на този търговец. Запитващата юрисдикция следва да прецени дали с оглед на конкретните обстоятелства по делото и в съответствие с националното право посредникът е действал от името или за сметка на търговеца с цел договаряне или сключване на договора за лизинг с отчитане на пробега.

(3) Член 16, буква л) от Директива 2011/83 трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в него изключение не се прилага за договорите за лизинг на моторни превозни средства с отчитане на пробега.

(4) Член 2, точка 7 от Директива 2011/83 трябва да се тълкува в смисъл, че договорът не може да се квалифицира като договор от разстояние, когато при физическото присъствие на потребителя в преговорите за сключване на договора се включва лице, действащо от името или за сметка на търговеца. Запитващата юрисдикция следва да прецени дали при конкретните обстоятелства по делото и съгласно националното право посредникът е действал от името или за сметка на търговеца в преговорите за сключване на договора за лизинг с отчитане на пробега.

(5) Член 10, параграф 2, буква п) от Директива 2008/48 във връзка с член 14, параграф 1 от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национални разпоредби като разглежданите в главното производство, които установяват презумпция за законосъобразност, по силата на която, когато договор за кредит съдържа клауза, съответстваща на предвиден в закона образец, тази клауза отговаря на националните законови изисквания за предоставяне на информация за правото на отказ, въпреки че тя не отговаря на изискванията на член 10, параграф 2, буква п) от тази директива. Националният съд, сезиран със спор между частноправни субекти, не е длъжен само въз основа на правото на Съюза да не прилага тези национални разпоредби, дори ако те противоречат на член 10, параграф 2, буква п) от Директива 2008/48, като това не

засяга правото на страната, която е увредена в резултат от несъответствието на националното право с правото на Съюза, да иска обезщетение за произтичащите от това загуби или вреди.

(6) Член 14, параграф 1, втора алинея, буква б) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че срокът за отказ започва да тече едва когато потребителят получи пълно и по същество вярно задължителната информация, изисквана съгласно член 10, параграф 2 от тази директива, освен ако предоставената непълна или невярна информация е от такова естество, че не може да засегне способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения, което следва да се прецени от националния съд.

(7) Член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в тази разпоредба право на отказ не може да бъде упражнено, след като договорът за кредит е изцяло изпълнен от страните по него. Тази разпоредба не изключва възможността в конкретен случай, характеризиращ се с особени обстоятелства, които надхвърлят простото изтичане на времето, националният съд да прецени дали упражняването от потребителя на правото му на отказ представлява злоупотреба. За да установи наличието на такава злоупотреба в конкретен случай, националният съд трябва да вземе предвид всички релевантни факти и обстоятелства, включително, когато е необходимо, събития, настъпили след отказа.

(8) Член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национални разпоредби, съгласно които в случай на договор за кредит, свързан с договор за продажба, след ефективното упражняване на правото на отказ на потребителя вземането на потребителя срещу кредитодателя за връщане на платените вноски по кредита не възниква, докато той не върне закупената стока на кредитодателя или не представи доказателства, че я е върнал на кредитодателя, и искът, предявен от потребителя за връщане на платените вноски по кредита, след като е върнал закупената стока, трябва да бъде отхвърлен като неоснователен, ако кредитодателят не е в забава да приеме стоката“.